

M U N I
A R T S

Základy č. dialektologie

teritoriální stratifikace jazyka
nářeční skupiny

Martin Březina
brezina.martin@phil.muni.cz

Ústav českého jazyka FF MU

PLIN007 Od stč. k nč. (jaro 2024)
25. 3. 2024

cvičení: transkripce

cvičení: transkripce

způsoby transkripce

1. **ruční** ➡ Transkribus

2. **(polo)automatická** ➡ Transkribus ➡ Transcriptorium

cvičení: transkripce

Transcriptorium

The screenshot shows the homepage of the **Vokabulář webový** (Web vocabulary nest) website. The main menu includes links for Co je VW, Aktuality, Slovníky staré češtiny, Korpusy, Edice, Mluvnice, Digitalizované slovníky, Odborná literatura, Audioknihy, Zdroje, Nástroje, Kontakty a odkazy, and Připomínky. Below the menu is a navigation bar with tabs for Transcriptorium, Kolační pravítka, Speciální znaky, Analýza tokenů, eEdice, Metodika, Staročeské vzory, Staročeské slovní tvary, Asistent pro kontrolu pravopisu, DocxToXml, and Parallel Reader. A sub-menu for Transcriptorium lists O aplikaci, Nápověda, Ke stažení, Zdrojový kód, and Licence.

Transcriptorium

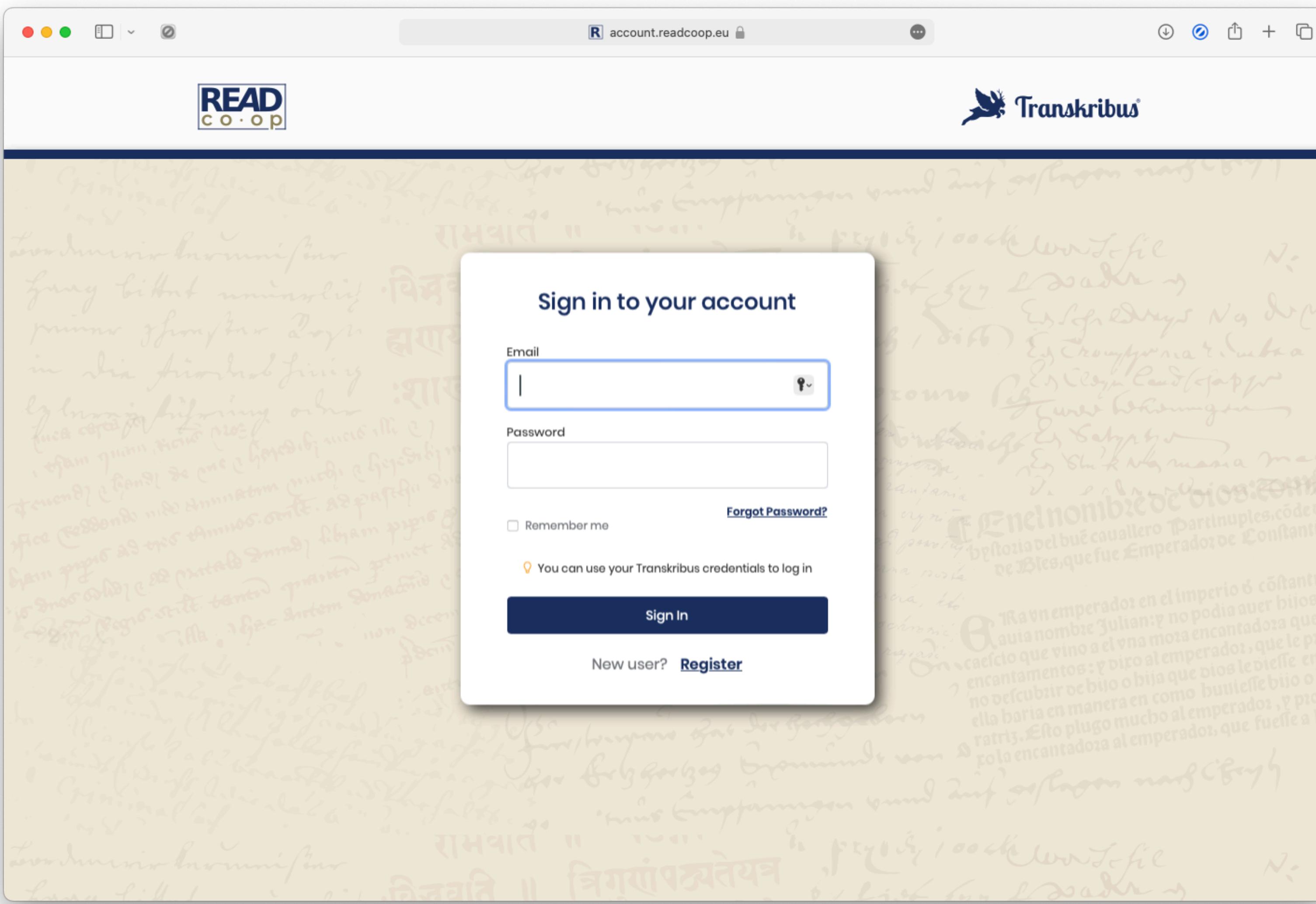
Nástroj pro poloautomatickou transkripci, Transcriptorium, slouží k asistovanému převodu výrazů z transliterované podoby do transkribované. V současné verzi tato desktopová aplikace umožňuje načíst předem připravený vstupní soubor, tzv. transkripční balíček (soubor podle standardu [Open Packaging Conventions](#)), který obsahuje

- seznam jednotlivých transliterovaných slov, rozlišených podle oblasti výskytu (např. v rámci heslového slova, v rámci morfologických informací ap.);
- původní text pro zobrazení výrazu v delším kontextu;
- definice stylů pro formátované zobrazení původního textu;
- transformační pravidla pro převod transliterovaného výrazu na transkribovaný;
- transformační soubor XSLT, který převede původní text (viz zde sub 2) do formátu XAML s graficky odlišenými úseky původního textu;
- slovníky pro kontrolu pravopisu.

The Transcriptorium application window is shown at the bottom, displaying a list of transcription rules and a preview of the transcribed text. The rules table includes columns for index, character, and transcription. The preview pane shows examples of words like "Gahoda" and "Jahoda" being converted from their original forms to their equivalents.

cvičení: transkripce

Transkribus

základy české dialektologie

JAK SE KDE MLUVÍ: NÁŘEČÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Zdroj:
M. Pravdová (ed.): Čeština nově od A do Ž.
Academia, Praha 2016.

LEGENDA K MAPĚ

- 1. Česká nářečí v užším smyslu
(v odstínech modré a fialové)
- 2. Středomoravská nářeční skupina
(v odstínech červené)
- 3. Východomoravská nářeční skupina
(v odstínech zelené)
- 4. Slezská nářeční skupina
(v odstínech žluté a hnědé)

Šedé plochy označují oblasti osídlené nářečí různordym obyvatelstvem.

1. Česká nářečí v užším smyslu

- dvojhláska *ej* místo *spis.*, *ý* po tvrdých souhláskách;
- dvojhláska *ou*: *dłouhou tejden*
- dlouhá kořenná samohláska: *bláto, lhát* (proti mor. *blato, lhat*)
- protetické *v*: *vokno, von, modrovoká, zavorat*
- nerozlišování životnosti typu: *ty hezký kluci* (proti mor. *tí hezcí kluci*)
- příčestí *min. nes* (proti mor. *nesl*)
- 4. p. zájmena *ona: jí* (proti mor. *jí/ju*)
- asimilace *skupin sh > sch: schánět* (proti mor. *zhánět*)
- vynechávání pomocného slovesa *být: já ho viděl, my tam šli*

1.1 Severovýchodočeská nářeční podskupina

- tendence krátkit samohlásky *i, ú* v příponách a koncovkách: *rohlik, klukum*
- dloužení kmenové samohlásky (místy): *pivo, péři, hóřet*
- *u* místo v na konci slabik: *kreu, zrouna*
- 3. a 6. p. j. č. rodu muž. živ. (ojed. i stř.) na *-oj:* *starostoj, Petraj, prasátkoj*
- 4. p. mn. č. rodu muž. živ. = 1. p.: *potka kluci*
- 7. p. j. č. měkkých podst. jmen rodu žen. na *-ej:* *ulicej, Marušej*
- 3. os. mn. č. sloves 4. tř. na *-ej: nosej, rozuměj,* 5. tř. na *-aj: volaj*

1.1.1 Typ podještědský a podkrkonošský

- infinitiv na *-f: jel, padaf*
- průvodní samohláska *e* u slabikotorného *r, l: kerk, smerk, peršet, velna*
- skupina *dl > ll: sálo, dn > nn: žánnej, jennou, dři > (n)ři: honě*
- skupina *nn > dn: Adna, kamednej*
- pozůstatky výslovnosti *l: hváti (< tháti)*

1.1.2 Typ litomyšlský (petácký)

- výslovnost *pe, be, ve: pekná, bežet, na hlave*

1.2 Středočeská nářeční podskupina

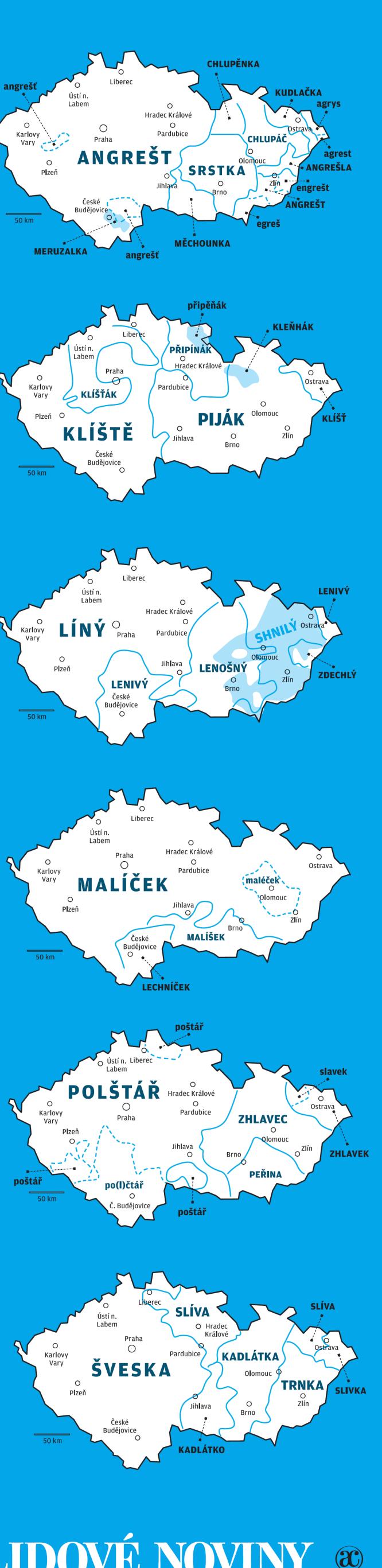
- nemá mnoho vlastních specifických nářečních znaků (jsou pro ni charakteristické hlavně znaky, které jsou společně běžné mluvě v celých Čechách):
 - zvláštní tvary tvrdého sklonování přídavných jmen: *dobreho, dobremu, (vo) dobrom*
 - tvary přívlastňovacích příd. jmen: *bratorej sešit, sestřinou knihu (sz)*
 - 3. os. mn. č. sloves 4. tř. na *-ej: nosej, rozuměj,* 5. tř. na *-aj: volaj*

1.2.1 Typ lounsko-litoměřický

- asimilace *sh > zh* u slovesa *shnít: zhnít*
- 3. p. mn. č. na *-am: kurátam, lidam, koňam*
- 6. p. mn. č. na *-ach: pekařach, kravach*
- splývání tvaru 2., 3. a 6. p. zájmen ty, se: *tebe, sebe*

1.3 Jihozápadoceská nářeční podskupina

- a místo *e* po měkkých souhláskách: *včala, jahla*
- i po c, s: *cítit, vozík, síto* (proti ej v ostatních čes. nář. v užším smyslu)
- tzv. nadměrná délka ve slovech jako *kúš, slína, pína, péná,* též *rouznot, rozsvítí*

Jak se kde mluví

Nářečí v České republice

1. česká nářečí v užším smyslu

- dvojhálska ej místo spis. ý po tvrdých souhláskách; dvojhálska ou: dlouhé tejden
- dlouhá kořenná samohláska: bláto, lhát (proti mor. blato, lhát)
- nerozlišování životnosti typu: ty hezký kluci (proti mor. ti hezcí kluci)
- přič. min. nes (proti mor. nesl)
- 4. p. zájmena ona: jí (proti mor. ji)
- asimilace skupiny sh na sch: schánět (proti mor. zhánět)
- vynechávání pomocného slovesa být: já ho viděl, my tam šli

1.1 Severovýchodočeská nářeční podskupina

- tendence krátit samohlásky i, ú v příponách a koncovkách: rohlik, klukum
- dloužení kmenové samohlásky (místy): pivo, péří, horeč
- u místa v na konci slabik: kreu, zrouna
- 7. p. j. č. měkkých podst. jmen rodů žen. na -ej: ulicej, Marušej
- 3. a 6. p. j. č. rodu muž. živ. (ojed. i stř.) na -oj: Petroj, starostoj, prasátkoj
- 4. p. mn. č. rodu muž. živ. = 1. p.: potkala kluci
- 3. os. mn. č. sloves 4. tř. na -ej: nosej, rozuměj, 5. tř. na -aj: volaj

1.1.1 Typ podještědský a podkrkonošský

- infinittiv na -t: jet, padat
- průvodní samohláska e v slabikotvorném r, l: kerk, smer, peršet, velna
- skupina dl > ll: sállo, dn > nn: žánnej, jennou, dň > (n)í: honě
- skupina nn > dn: Adna, kamednej
- pozůstatky výslovnosti l: vhát (sílhát)

Společné rysy mor. a slez. nář.

- krátká kořenná samohláska: brat, dat, mak, mucha, blato
- v koncovkách a místo e: vaša čepica (krom sz.)
- v koncovkách, na většině území v některých případech i uprostřed slova u místo i (vaša čepicu, ju, kožuch, košula)
- skupina še místo ší: šestí, ešče
- stří proti záp. tří: střevo, střešně, střapec proti třevo, třešně, třapec
- tvar ruky (proti čes. ruce)
- 3. p. mn. č. nohavicám
- 1. os. j. č. slovesa chít: chcu (chco), 3. os. mn. č. chcou (cheč/cheču/chcu)
- výslovnost mě jako mje: mjesto
- skupina kv, tv, sv se vyslovuje kf, tf, sf: kfítko, tfíj, sfaty
- přič. minulé sloves typu nést na -l: nesl, vedl – kromě slez. nář.
- inf. chtět, chtít, mět, mit'
- směrem na východ přibyvalo sloves 1. tř.: chlače, řepce, dříme, oře, chrome, kulhá'
- zakončení -ánský proti -áncký v Čechách: velikánský

4. Slezská nářečí

- mají jen krátké samohlásky
- přízvuk je na předposlední slabici
- zachovává se rozdíl mezi i a a: bit proti by, myti proti myly
- zachovává měkkost v slabikách de, te, ne:
- něbudět (ve slabikách dě, té na části území se sykavým odstímem)
- výslovnost mě jako mje: mjesto
- skupina kv, tv, sv se vyslovuje kf, tf, sf: kfítko, tfíj, sfaty
- 2. p. mn. č. zakončen na -uv: schoduv, vlasuv
- infinitiv sloves typu péct je zakončen na -c: pec, moc
- přič. min. sloves typu nést bez -l: vlez / vlez, vlezl'
- průvodní samohláska u slabikotvorného l: pylno, vylina (na vých. okraji též pelno, velnla)

4.1 Západní (opavská) podskupina

- splynutí s a, ř, z a ž: seno jako ředy, žyna jako živo
- aj proti ej (vých.): najlepšy, prodaj
- staré é se nezměnilo v í, pouze se zkratio: zele, mleko
- y po ř, ž, č, ř: čysty, žovy, široky, kříž
- většinový typ něbuděče
- 3. p. zvratného zájmena je se (vem se to)

4.4 Přechodová nářečí česko-polská

- typ něbuděče
- změna pív. á > o: mokro trova
- slabiky ro, lo místo ra, la: glava, vrota
- změna o > u, e > y před nosovými souhláskami: jedyn, strum, strom'
- stopy po nosových samohláskách: rynka, ruka', munika, mouka'
- g proti h na ostatním území:

1.2 Středočeská nářeční podskupina

- nemá mnoho vlastních specifických nářečních znaků, jsou pro ni charakteristické hlavně jen znaky, které jsou společné běžně mluveným v celých Čechách:
- 3. os. mn. č. sloves 4. tř. na -eji: nosej, rozuměj, 5. tř. na -aji: volaj
 - zvláštní tvary tvrdého skloňování adjektiv: dobreho, dobremu, (vo) dobrom
 - tvary přív. příd. jmen: bratorev sešit, sestřinou knihu (sz.)

1.1.2 Typ litomyšlský (petácký)

- výslovnost pe, be, ve: pekná, bežet, na hlave

1.2.1 Typ lounsko-litoměřický

- asimilace sh- > zh u slovesa shnit: zhnut
- 3. p. mn. č. na -am: kuřatam, lidam, kořam
- 6. p. mn. č. na -ach: pekařach, kravach
- splývání tvaru 2., 3. a 6. p. zájmen ty, se: tebe, sebe

1.3 Jihozápadočeská nářeční podskupina

- a místo e po měkkých souhláskách: včala, jahla
- i po c, z, s: cítit, vozík, síto (proti ej v ostatních čes. nář. v užším smyslu)
- nadměrná délka ve slovesech jako kúš, slína, pína, pína', též roužnotu, rozsvít'
- 3. os. mn. č. sloves 4. třídy na -i: nosí, rozumí - ustrnulé tvary přív. jmen přív. bratřev, holka, sestřino syn
- nesklonná forma rodinných jmen: Novákoje
- imperativ zábí

1.3a Západní úsek

- 3. p. mn. č. podst. jmen na -om: chlapom, starostom, husom, kuřatom
- 1. p. mn. č. podst. jmen rodu muž. živ. na -i: syni, vojáci, syní
- typ je vařeno (proti je vařino na ostatním území Čech)
- vyrovnávání koncovek vzorů kost a růže: do práci, do kuchyni, na lavicech
- redukování samohláska ve slabikách ný a ní: pékn zedník

1.3b Jižní úsek

- výslovnost mě jako mje: mjesto
- výslovnost přej zimu, babíjce
- imperativ odpušť, noš, podiv
- 7. p. mn. č. s pekaři, s poli

1.3a.1 Typ domažlický (chodský)

- dloužení samohlásky v infinittivu (horřit, schásnout, zhasnout), v přič. min. (děláš, utříš), v zájmenech (náši, rodina')
- zjednodušená výslovnost vý > jí: svět > sjet, květ > kjet
- průvodní vokál u slabikotvorného r, l: pelno, herneček
- přič. min. slovesa být - bul
- změna d > r: stodola > storola, dědek > děrek, kudy > kury
- protetické h: humřil, hřešato

1.3b.1 Typ doubský

- neexistence protetického v: okno, on
- skupina hlásek kv, tv se vyslovuje kf, tf: kfítí, tfaroh
- rozložená výslovnost měkkých retnic ve slabikách bi, pi, mi, vi, např. bjič, pjila...
- pozůstatky výslovnosti l: minou, minul', oumara / umara, almara'
- v. 1. os. sg. pomocného slovesa být forma som: ráno som vstal
- ve 4. p. os. zájmena já podoba me
- tvary 3. a 6. p. os. zájmen: tebě, sebě

1.4 Českomoravská nářeční podskupina

- 3. os. množ. č. ví, rozumí
- splývání ve shodě u příd. jmen a zájmen: voni ty dobrý chlapí, voni ty dobrý krávy
- rozk. zp. typu sednité, lehníte
- protetické h: harmara, almara', hózké, ūzký', híné, jiný'
- protetické v (bez sv. části): vokno, von, modrovoká, zavorat
- typ mise, misy', voze, vozy'

2. Středomoravská nářeční skupina

- é za ý (částečně za i) a ej: mlén, vozek, neděle to
- ó za ou: lóka, neso
- staré é se změnilo v í (stejně jako v západnějších oblastech) a dále v i: mlíko
- na většině území je pouze krátké i, u (vino, stu)
- 3. os. sloves 4. tř. na -ijó: nosijí, ležíjó
- rozk. zp. typu sednité, lehníte
- protetické h: harmara, almara', hózké, ūzký', híné, jiný'
- protetické v (bez sv. části): vokno, von, modrovoká, zavorat
- typ mise, misy', voze, vozy'

2.1 Centrální středomoravská podskupina

- sedm krátkých samohlásek: a, e, i, o u (e je i za y, částečně za i: sen, sen' i, syn', o je i za u: kos, 'kos' i, 'kus')
- na většině území pouze tři dlouhé samohlásky: é, ó, á (jen krátké i, u: vino, stu)
- 4. p. zájmena ty místo 3. p.: dám té to
- 2. p. j. č. typu starosta tvar 4. pádu: mám to vod starostø
- 3. os. mn. č. sloves 5. tř. na -i: volají (proti volajó)

2.1.1 Typ čuhácký

- změna é > i, ó > ú: více, vejce', mlín, oni bodú, budou'

2.2 Jižní středomoravská podskupina

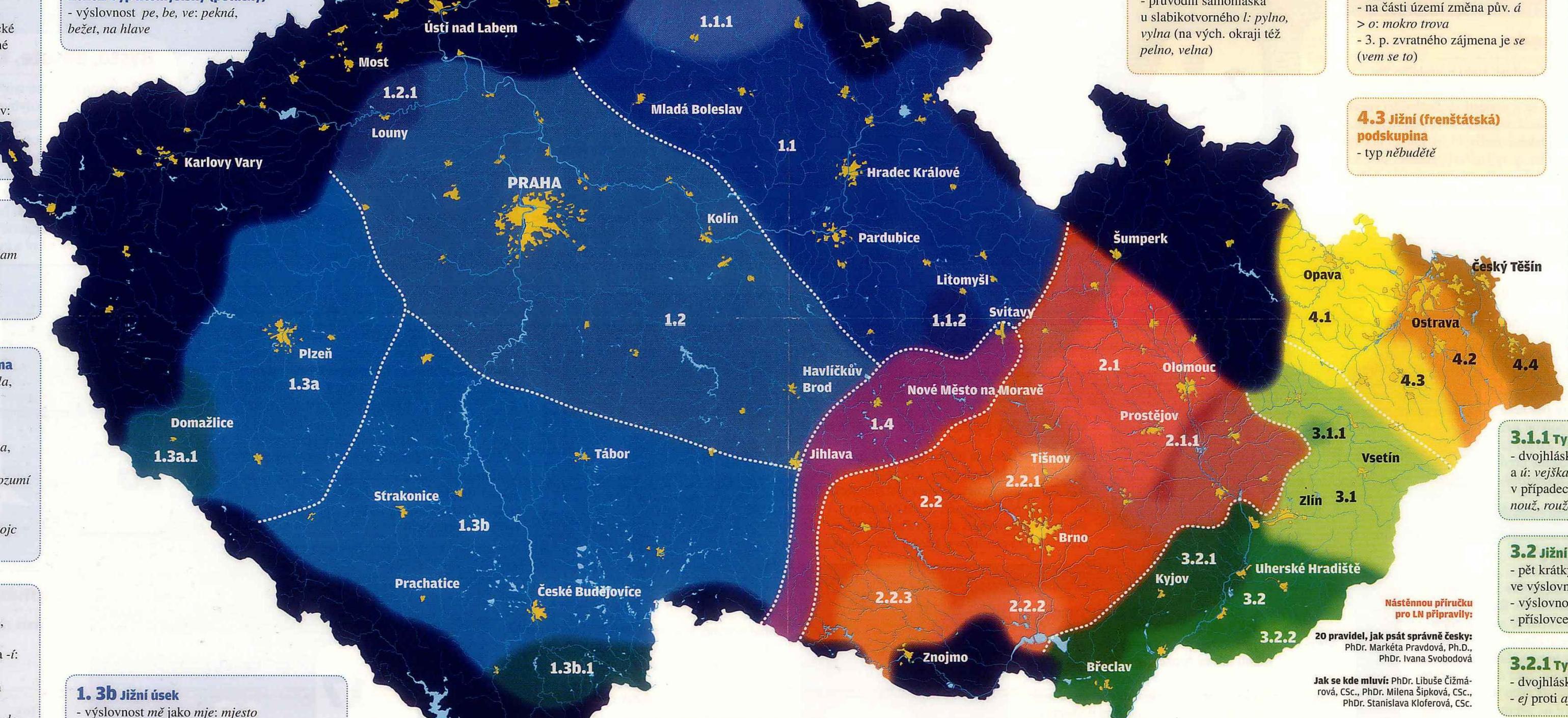
- pět krátkých samohlásek a, e, i, o u (e je i za y, částečně za i: sen, sen' i, syn', o je i za u: kos, 'kos' i, 'kus')
- na většině území pouze tři dlouhé samohlásky: é, ó, á (jen krátké i, u: vino, stu)
- příd. jméno přivlastňovací muž. rodu bratrúj
- na části území 3. p. zvratného zájmena se (vem se to)
- na většině území v 2., 3. a 6. pádě žen. rodu tvary typu bez tý dobrý cesty, k / po tý dobrý cesté
- na části území typ je uvařeno
- 2. p. j. č. typu starosta místo 4. pádu: vidím starostu

2.2.2 Typ židlochovický

- za á i ó je á: na lákach, na loukách'

2.2.3 Typ znojemský

- redukce, popř. zánik pív. i: tacho, ticho', ňac, nic', holčka, ulička'

Nástěnnou příručku pro LN připravily:

PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D.,
PhDr. Ivana Švobodová

Jak se kde mluví: PhDr. Libuše Čížmárová, CSc., PhDr. Milena Šípková, CSc., PhDr. Stanislava Kloferová, CSc.

20 pravidel, jak psát správně český:

PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D.,
PhDr. Ivana Švobodová

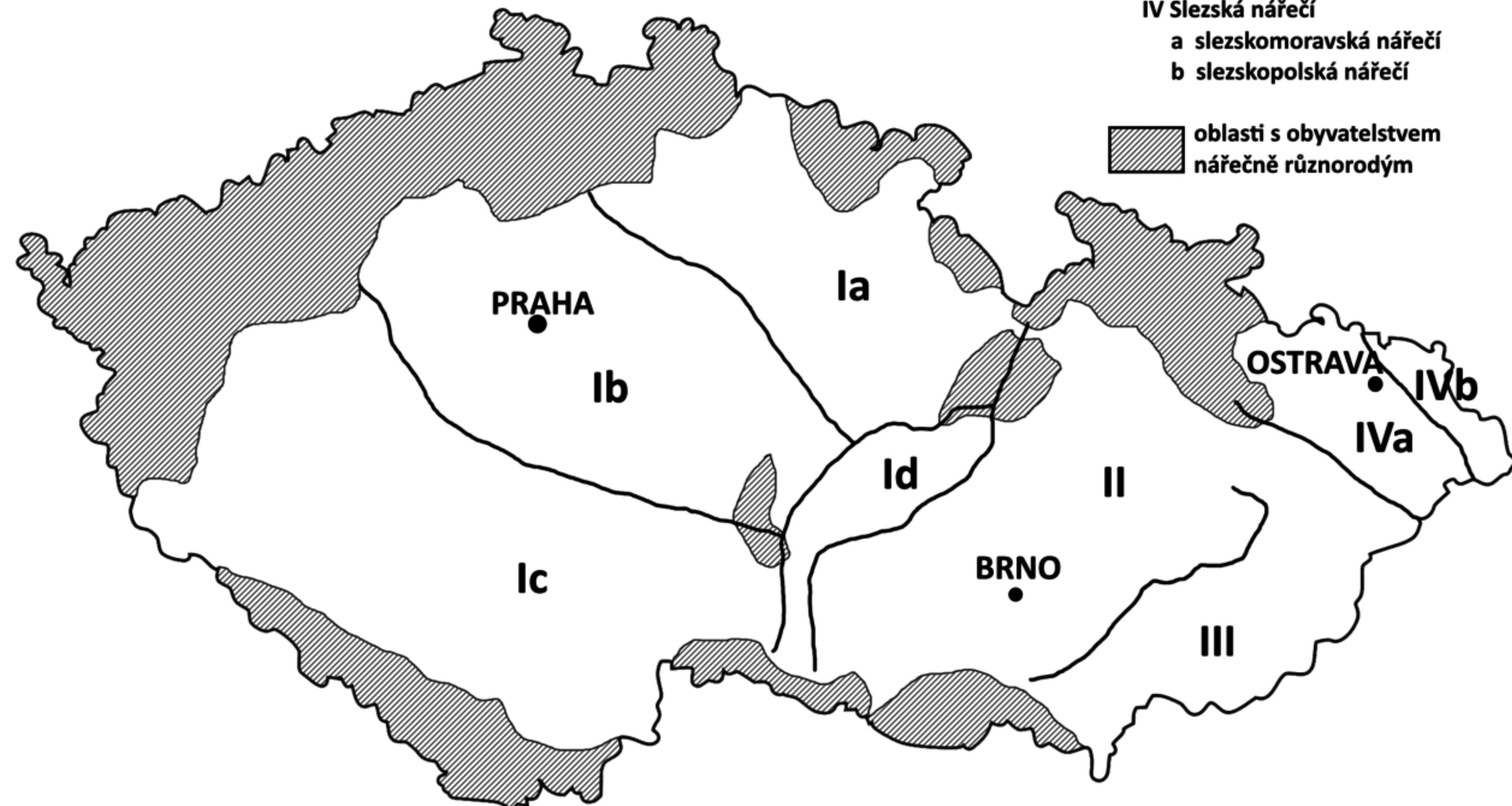
20 pravidel, jak psát správně český:

PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D.,
PhDr. Ivana Švobodová

NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

- I Česká nářečí v užším smyslu
 - a severovýchodočeská nářečí
 - b středočeská nářečí
 - c jihozápad česká nářečí
 - d českomoravská nářečí
- II Středomoravská nářečí
- III Východomoravská nářečí
- IV Slezská nářečí
 - a slezskomoravská nářečí
 - b slezskopolská nářečí

hláskové změny

11. st.	dz' > z'	13.–14. st.	hlavní historická depalatalizace
12. st.	pračeské depalatalizace	14.–15. st.	zánik jať, di- a monoftongizace
12.–13. st.	g > h	14./15. st.	splynutí /i y/
12.–13. st.	přehláska 'a > 'ä > 'ě	14./15. st.	splynutí /ł > l/
13. st.	asibilace a vznik /ř/	od 14. st.	rozvinutí asimilace znělosti
13. st.	změna l'ě > le	16. st.	úžení é > í
2. pol. 14. st.	přehlásky 'u > 'i, 'o > 'ě	16. st.	změna aj > ej
stč.	pobočné slabiky a vývoj /r l/	střč.	další změny
stč.	změny hlásek v proudu řeči		

hláskové změny

11. st.	dz' > z'	13.–14. st.	hlavní historická depalatalizace
12. st.	pračeské depalatalizace	14.–15. st.	zánik jat', di- a monoftongizace
12.–13. st.	g > h	14./15. st.	splynutí /i y/
12.–13. st.	přehláska 'a > 'ä > 'ě	14./15. st.	splynutí /ł > l/
13. st.	asibilace a vznik /ř/	od 14. st.	rozvinutí asimilace znělosti
13. st.	změna l'ě > le	16. st.	úžení é > í
2. pol. 14. st.	přehlásky 'u > 'i, 'o > 'ě	16. st.	změna aj > ej
stč.	pobočné slabiky a vývoj /r l/	střč.	další změny
stč.	změny hlásek v proudu řeči		

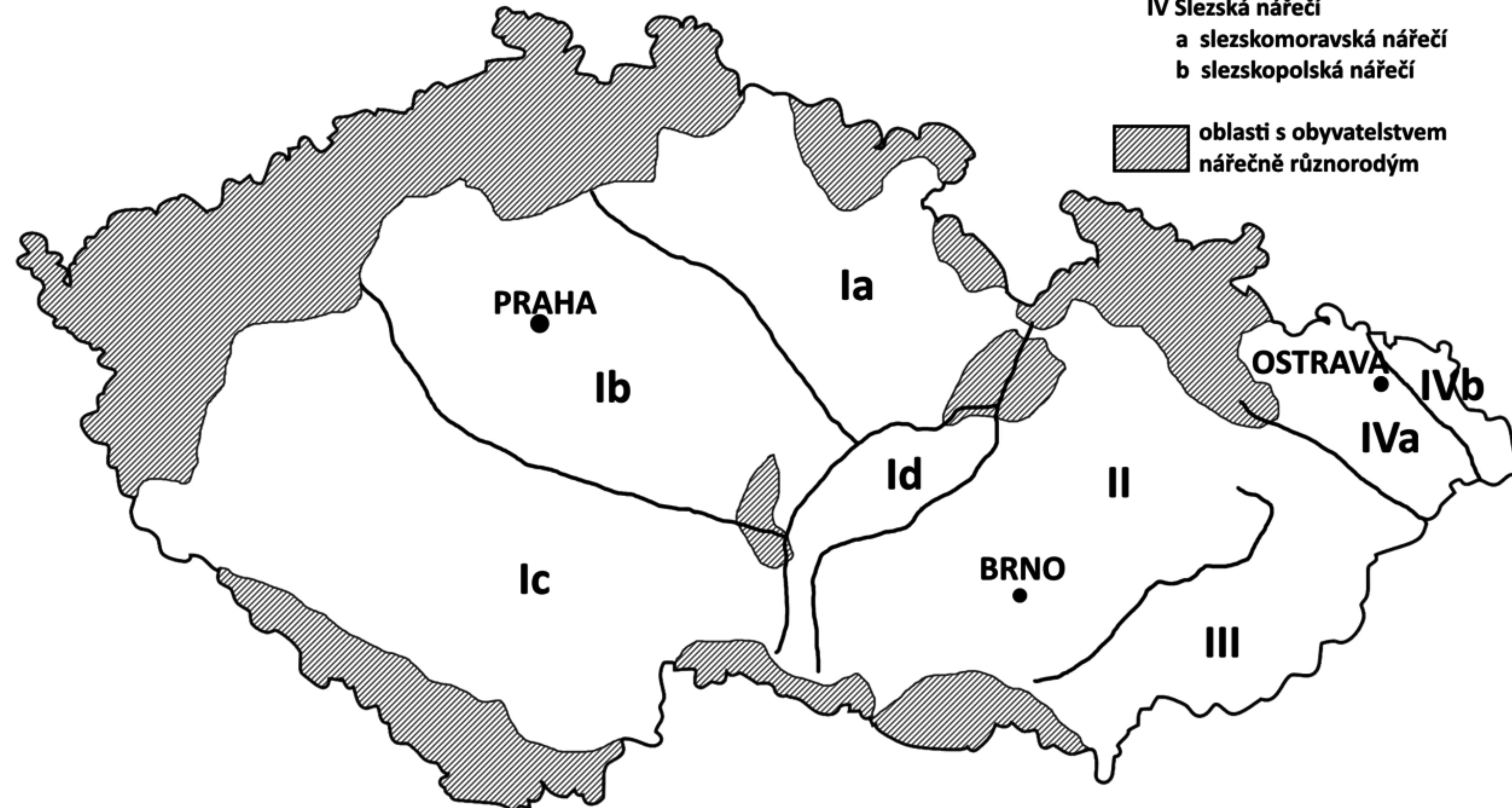
následky depalatalizace

diftongizace (14.-15. st.)

- **ě** > **ie** > **í**
 - wěra > wiera > wíra
- **ó** > **uo** > **ú**
 - kóň > kuoň > kún̄ <kůň>
 - wóči > wuoči > wúči <vúči>
 - ? žluč s uoctem
- **ý** > **ei*** (> **é**) *povaha prvního vokálu byla proměnlivá
 - týden > teiden (tejden) (> téden?)
 - dobrý > dobrei (dobrej) (> dobré)
- **ú** > **ou*** > **(ó)**
 - múa > mouka (> móka)
 - budú > budou (budó)

NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

- I Česká nářečí v užším smyslu
 - a severovýchodočeská nářečí
 - b středočeská nářečí
 - c jihozápad česká nářečí
 - d českomoravská nářečí
- II Středomoravská nářečí
- III Východomoravská nářečí
- IV Slezská nářečí
 - a slezskomoravská nářečí
 - b slezskopolská nářečí

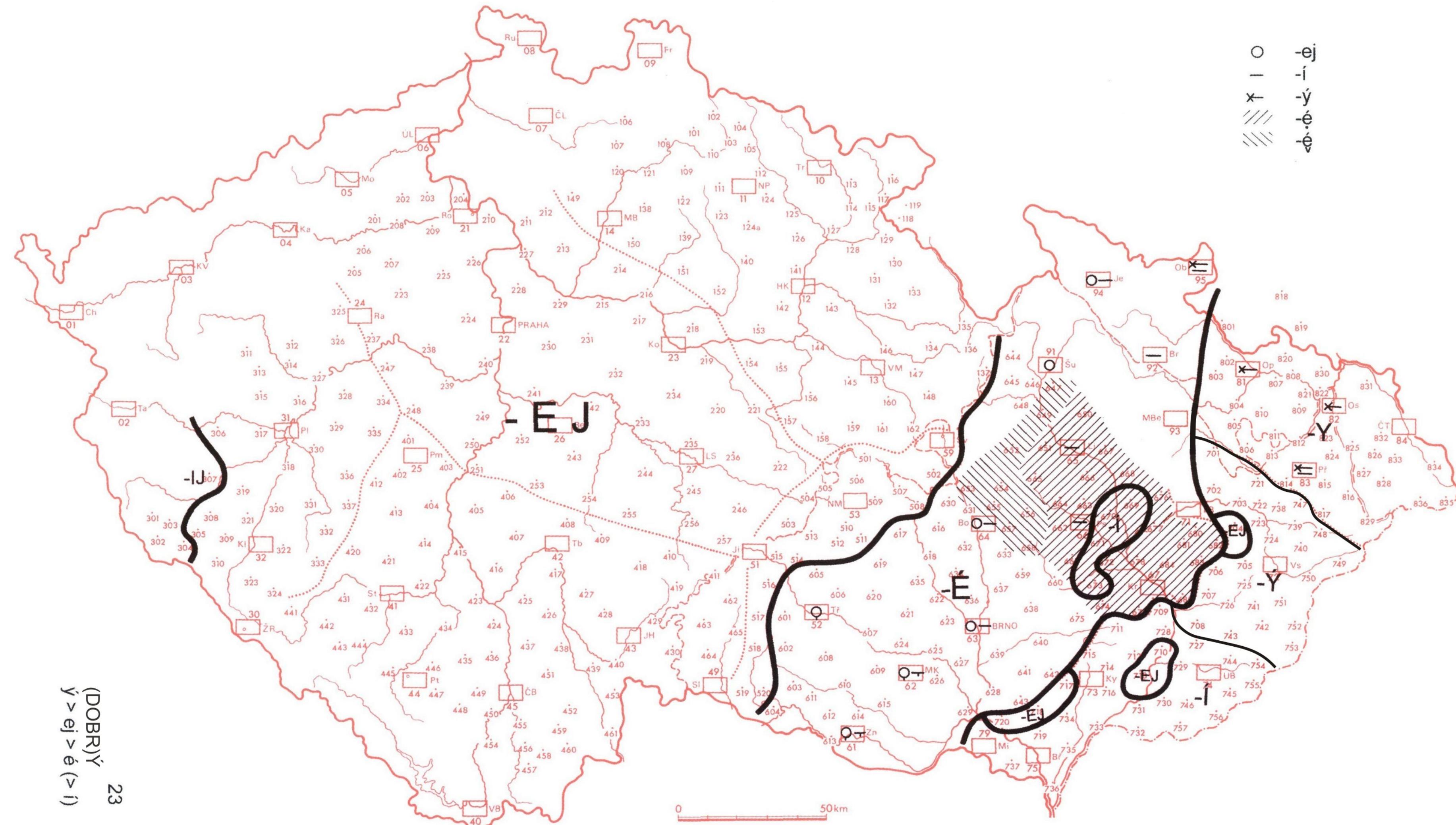
česká nářečí

klasifikace podle vývoje stč. /ý ú/

nářeční skupina	stč. /ý ú/	stč. dlúhý
I česká	ý > ej ú > ou	dlouhej
II středomoravská	ý > ej > é ú > ou > ó	dlhé
III východomoravská	ý > ej (> í) ú > ou	dluhí (dlúhý)
IV moravskoslezská	ý > y (> i) ú > u	dluhý...
slezkopolštá		
přechodné oblasti (~Sudety)		

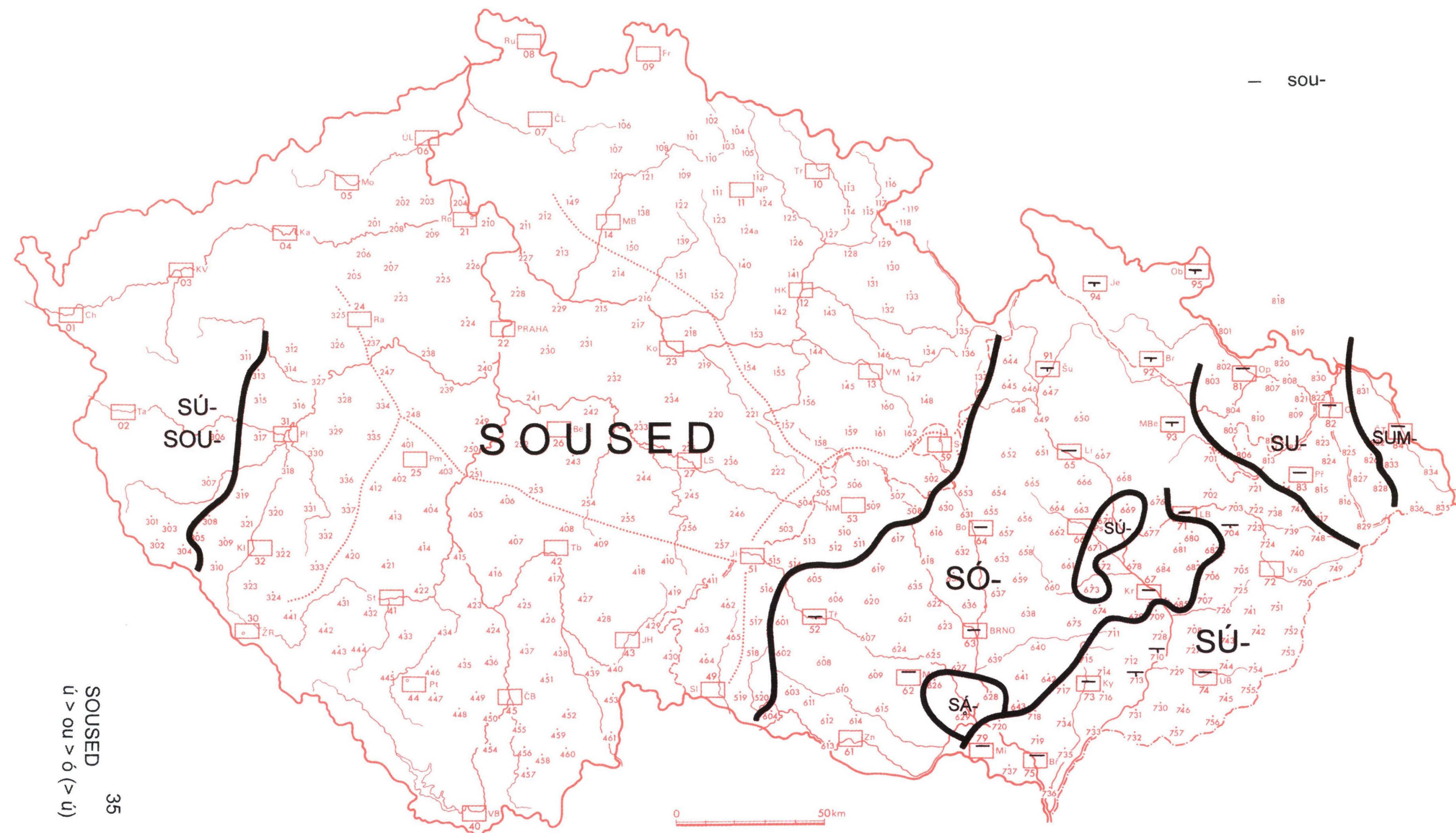
česká nářečí

klasifikace podle vývoje stč. /ý ú/

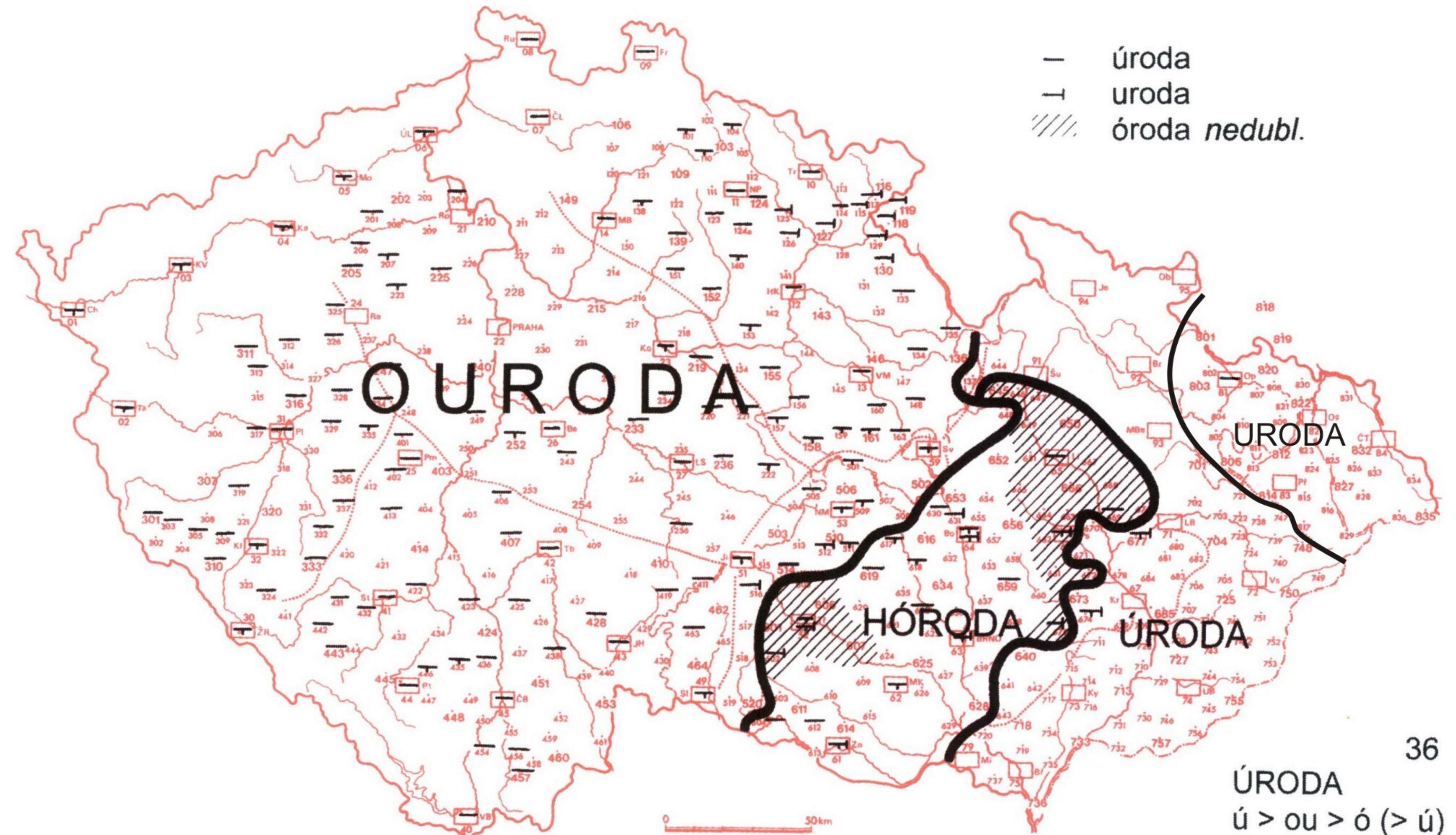
česká nářečí

klasifikace podle vývoje stč. /ý ú/

česká nářečí

klasifikace podle vývoje stč. /ý ú/

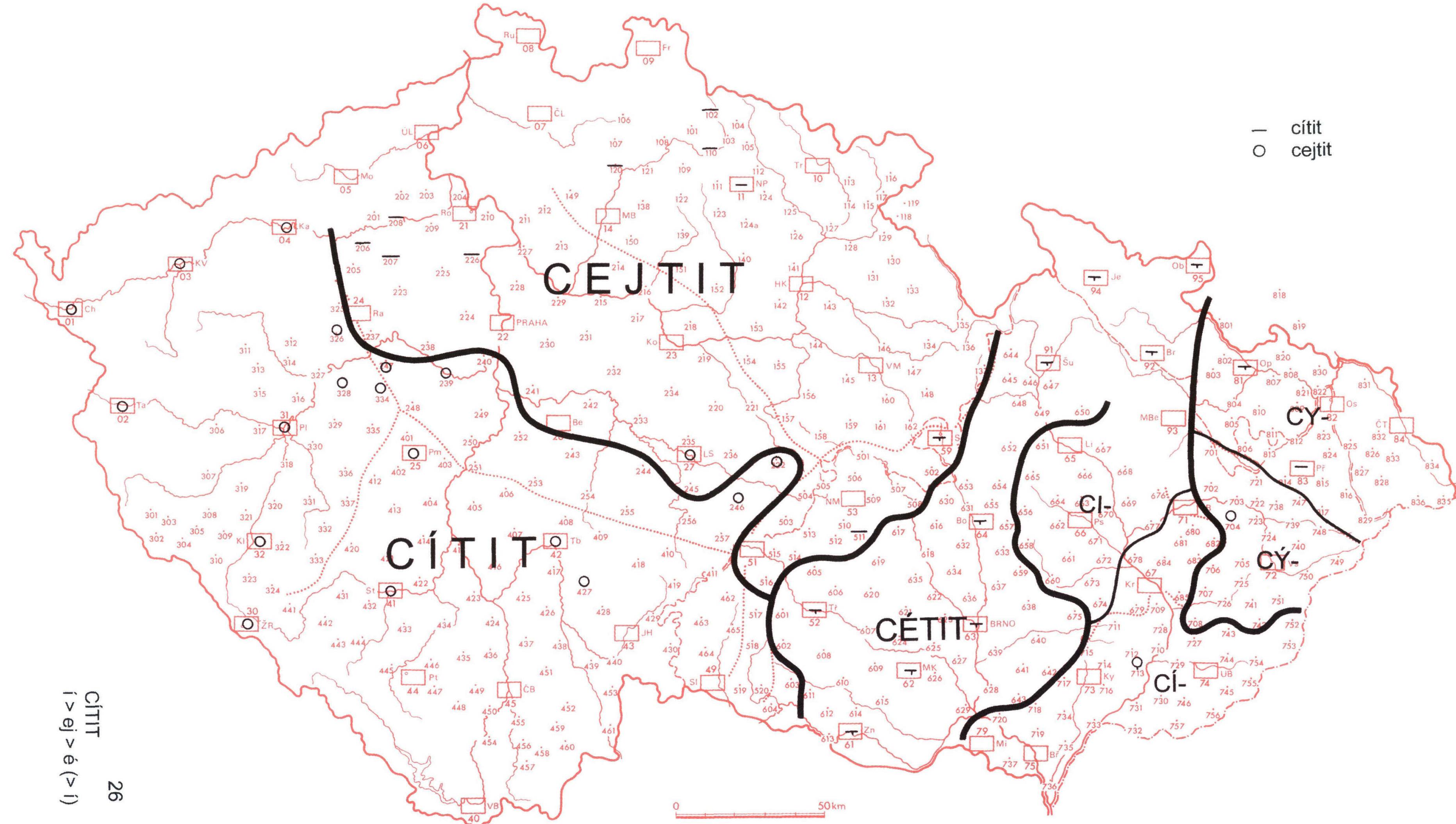

česká nářečí

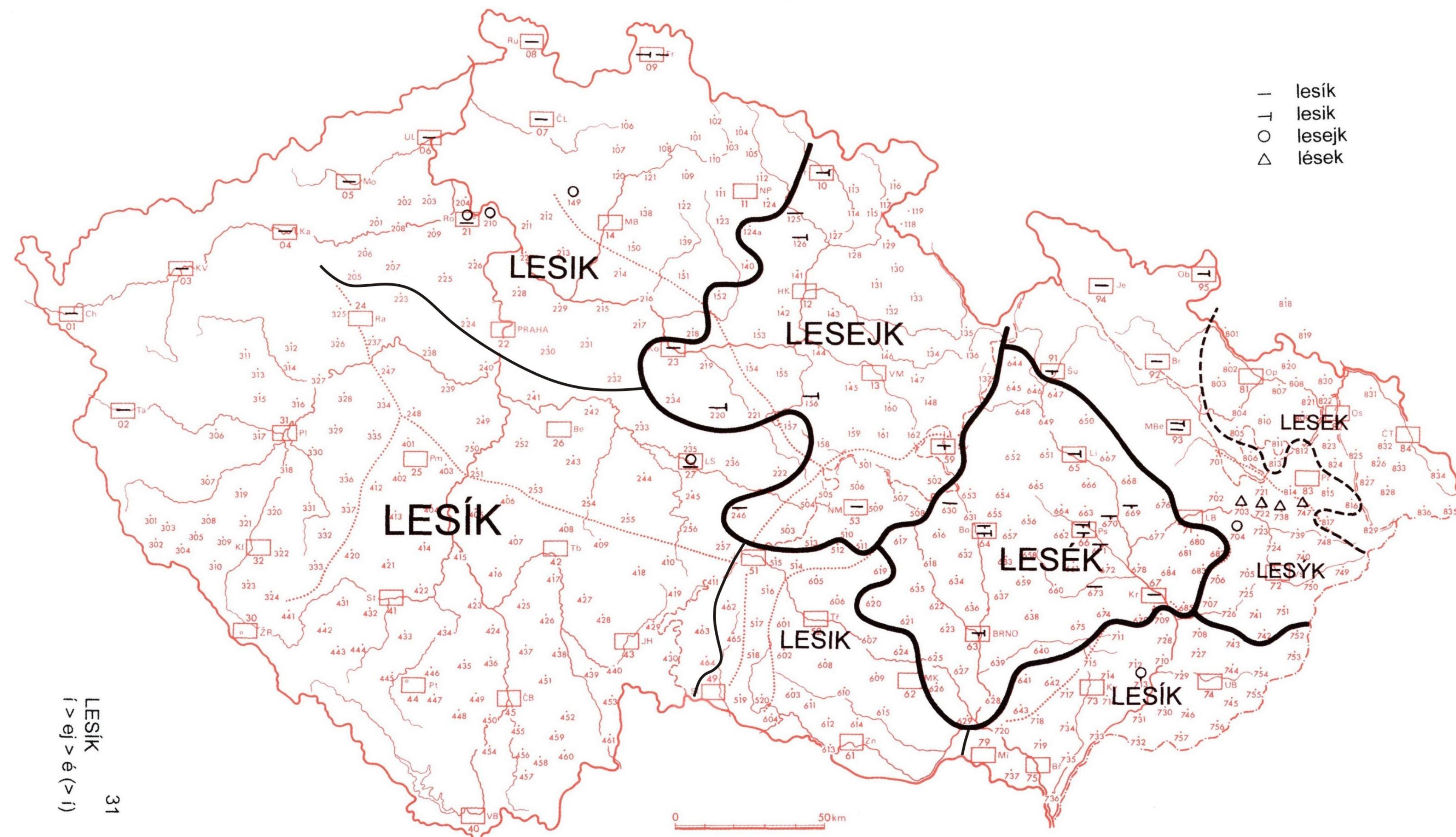
vybrané charakteristiky

	ý	í	ú	C'a#, C'u#	C'aC, C'uC	aj[C#]	šč	é	ł	#oC	/sh/	mák, chtít	asimilace znělosti
česká	ej	í/ej	ou	e, i	e, i	ej	šť	í	ł/ł	#voC	[sch]	mák, chtít	(ne)znělé
středomoravská	é	é	ó	a, u	e, i	é	šč	í	ł/ł	#voC (#oC)	[zh]	mak, chtět	(ne)znělé
východomoravská	ý/í	í/ý	ú	a, u	a, u	aj	šč	é	ł/ł	#oC	[zh]	mak, chtět	znělé
moravskoslezská	y/i	i/y	u	a, u	a, u	aj, ej	šč	e	ł/ł	#oC	[zh]	mak, chtět	znělé

česká nářečí

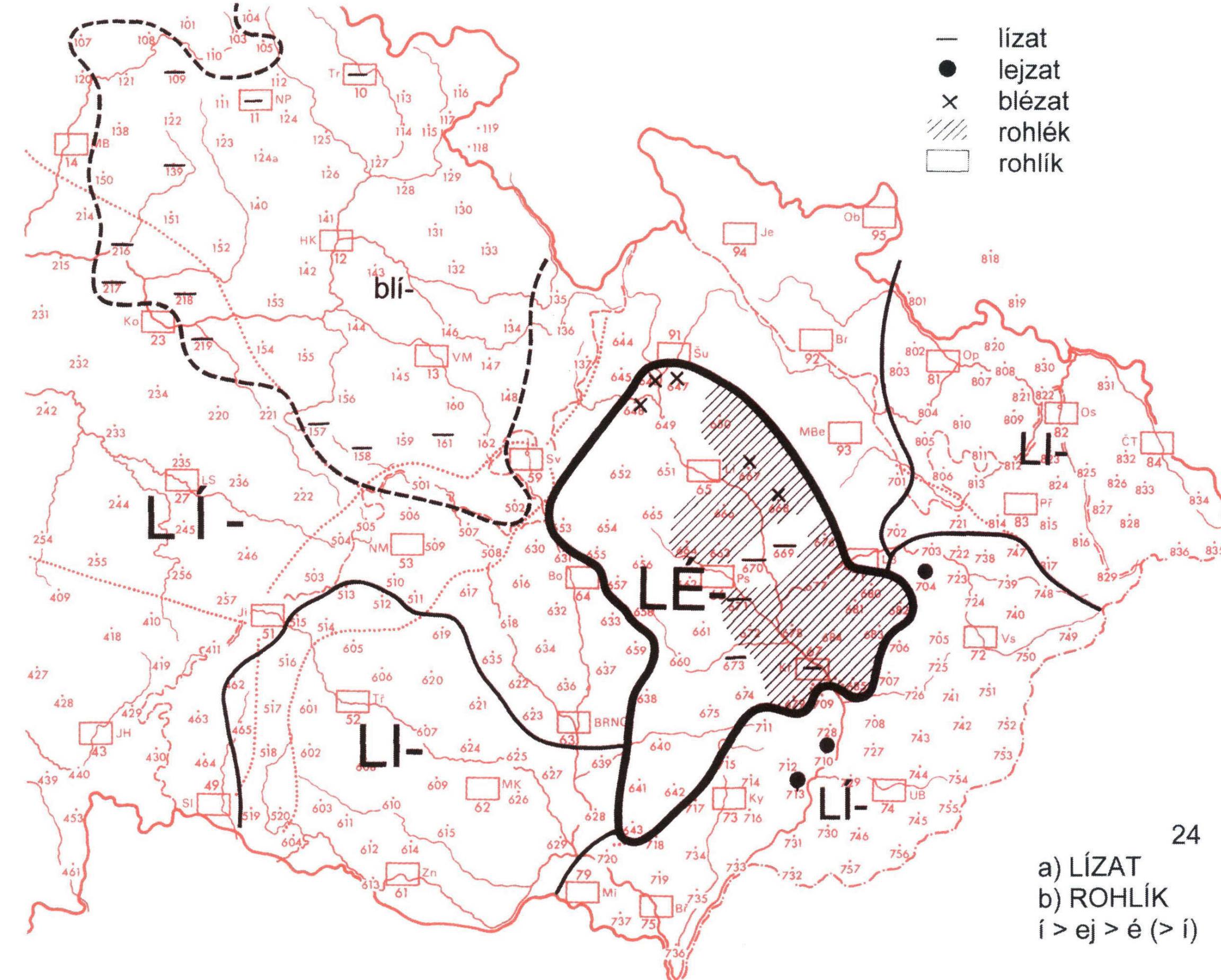
česká nářečí

LESÍK
í > ej > é (> i)

31

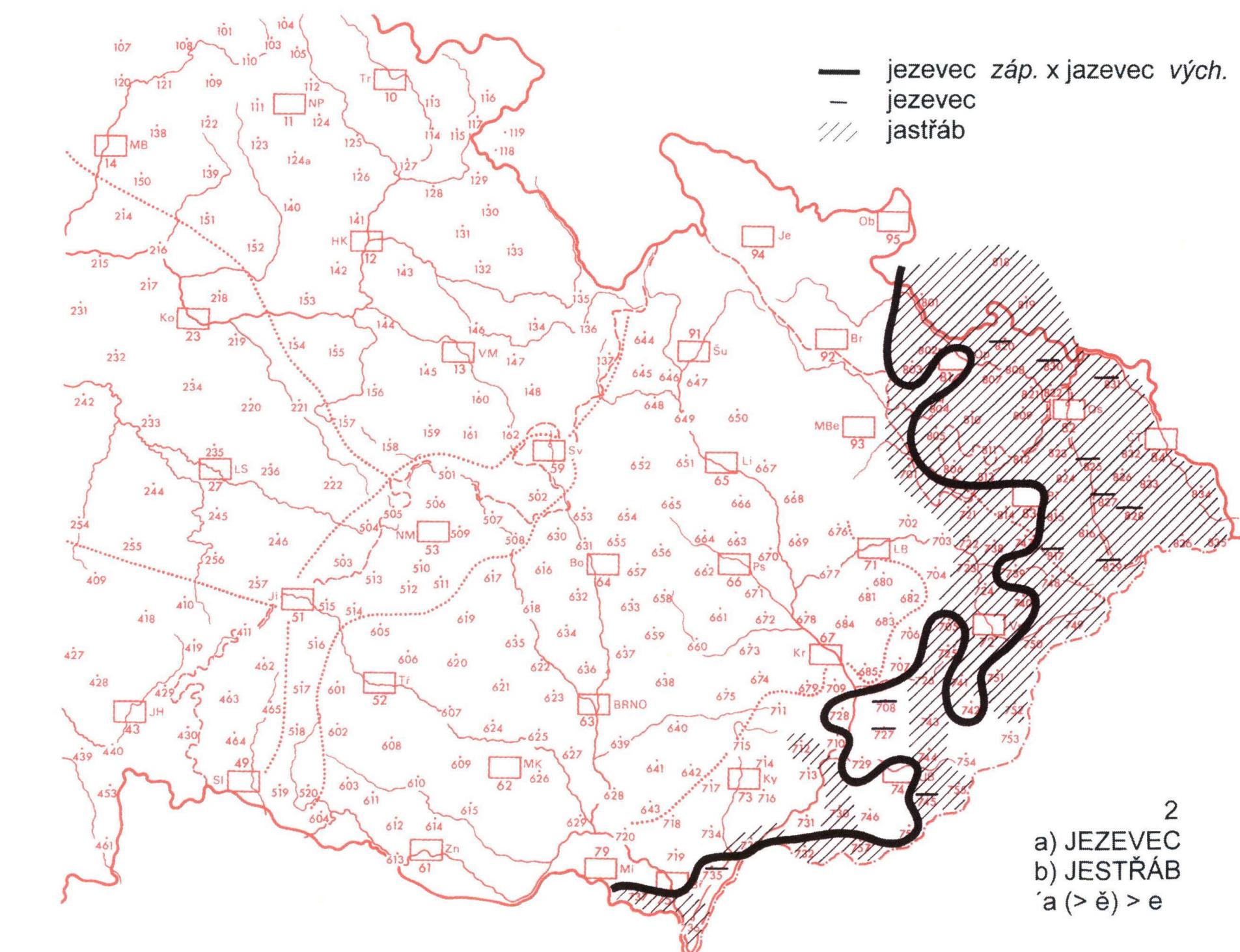
česká nářečí

česká nářečí

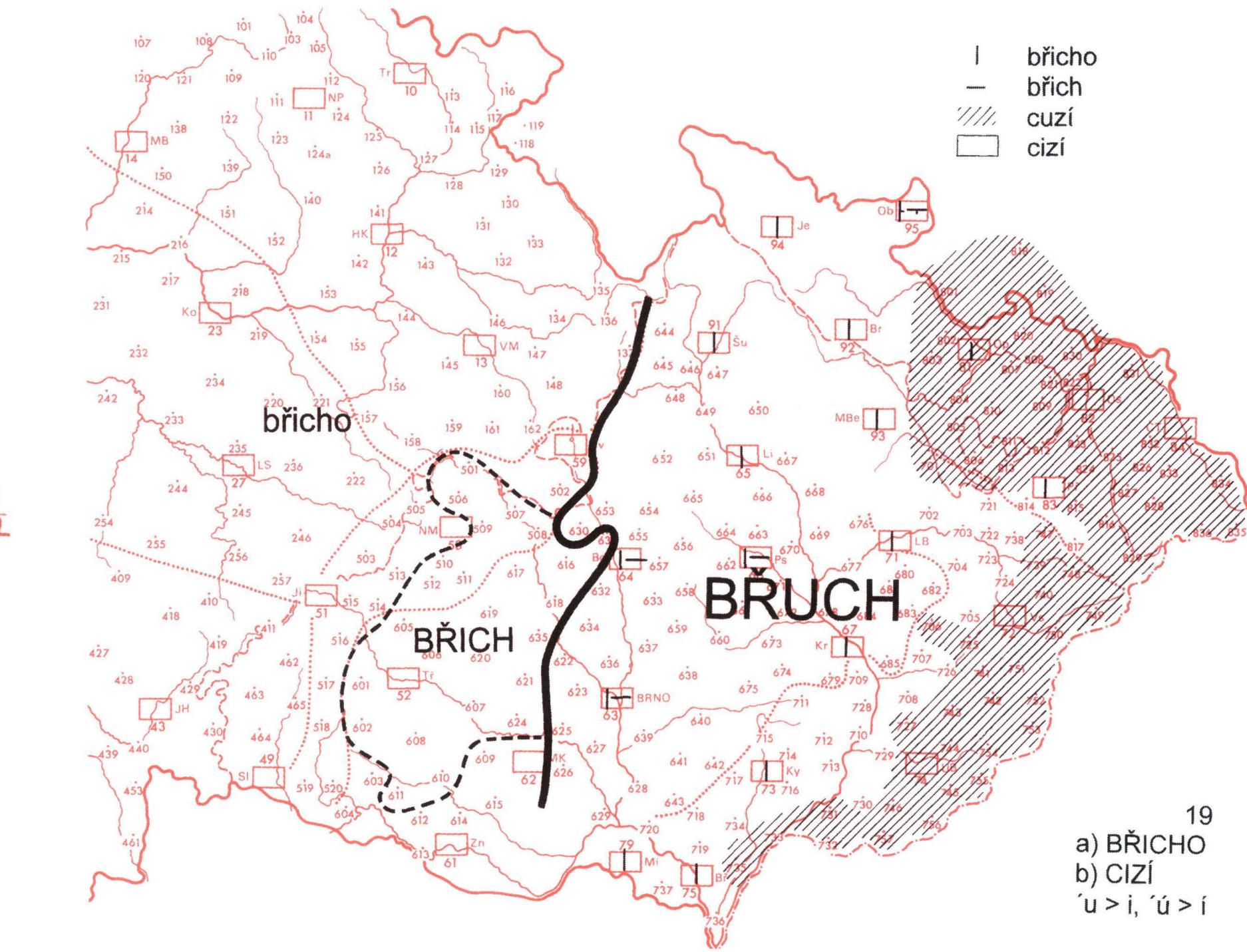
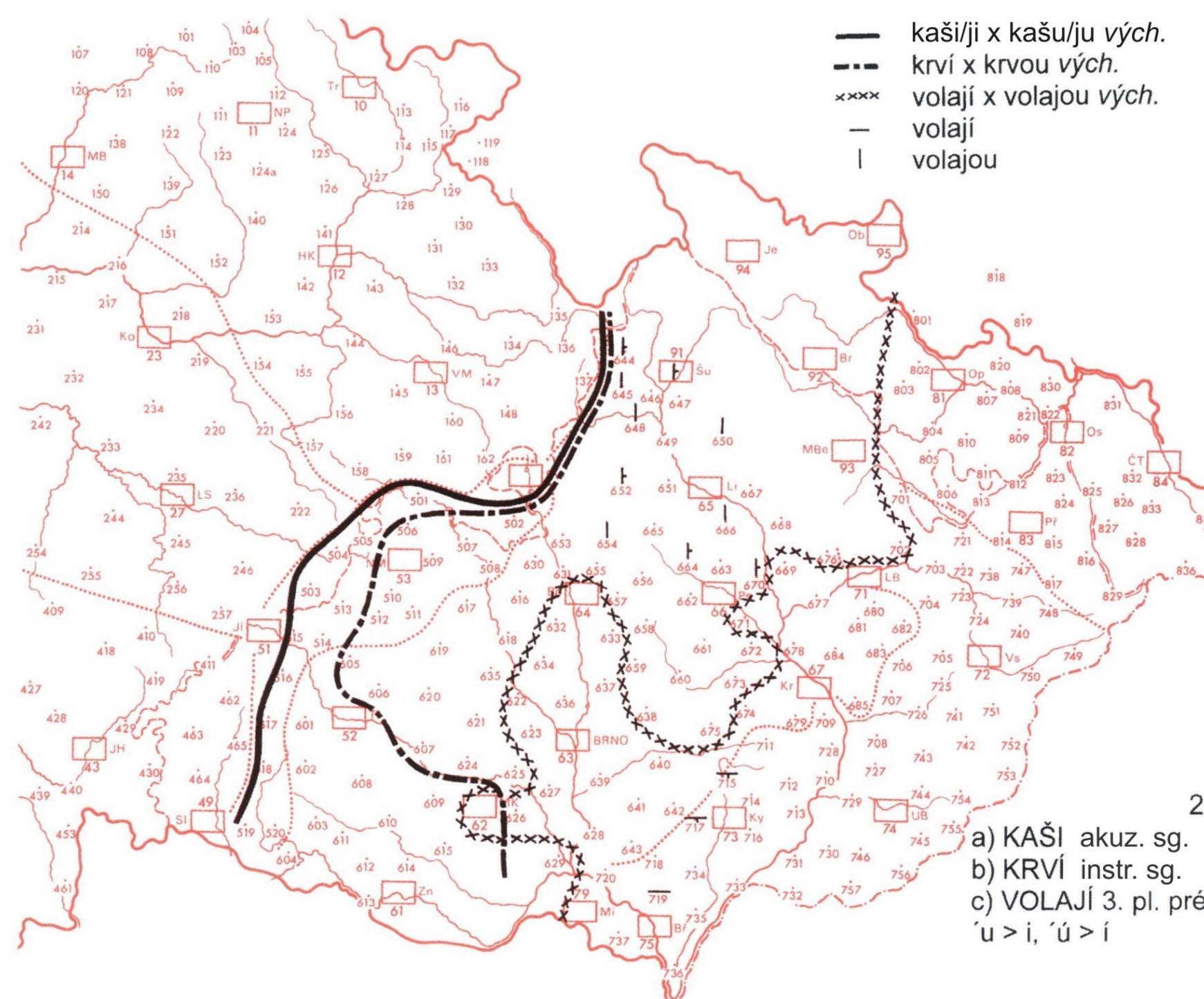

1

2

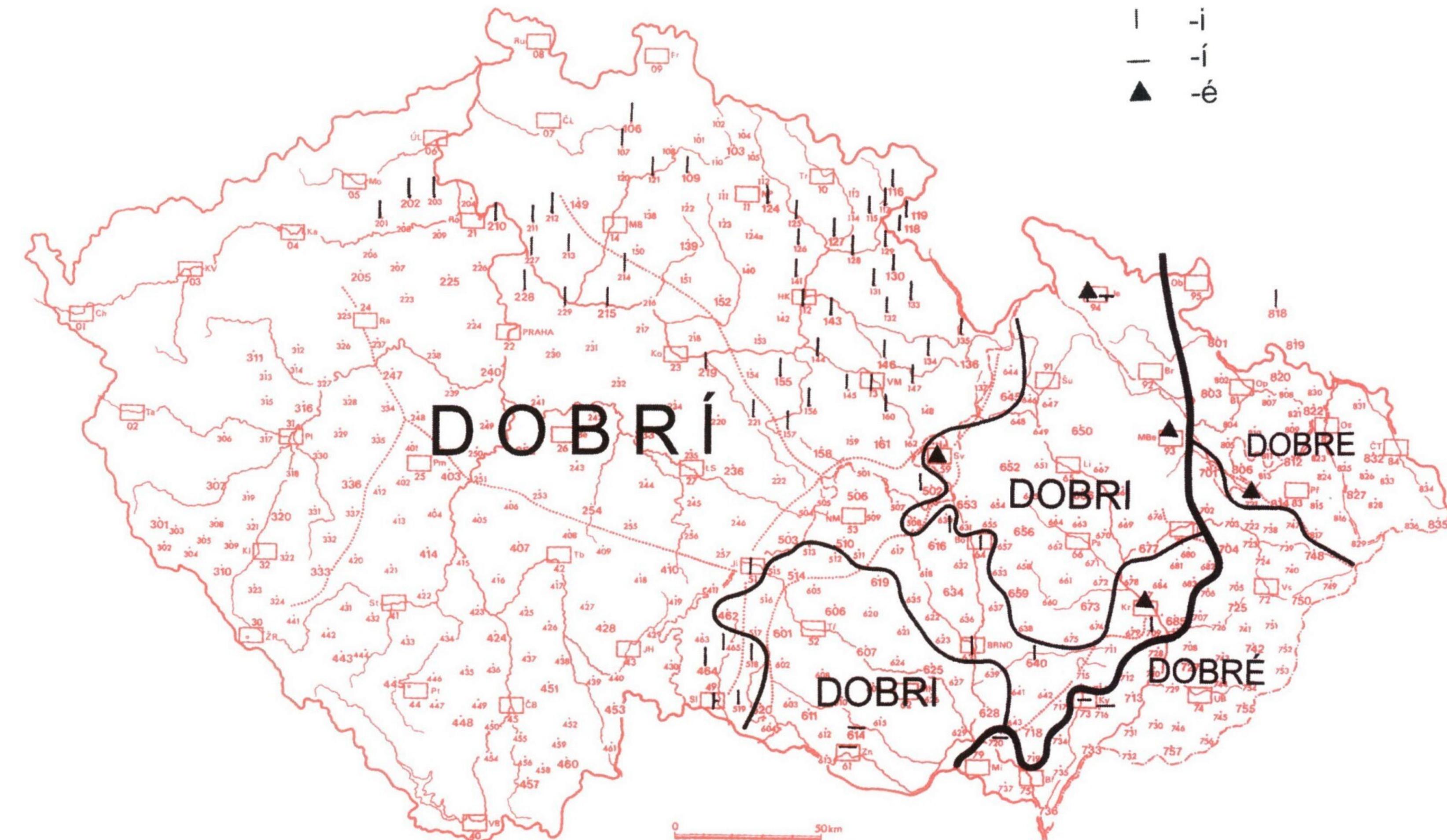
česká nářečí

česká nářečí

česká nářečí

45

DOBRÉ *nom./akuz. sg.*
é > í

česká nářečí

270

ŠTĚSTÍ
změna šč > šť > chč

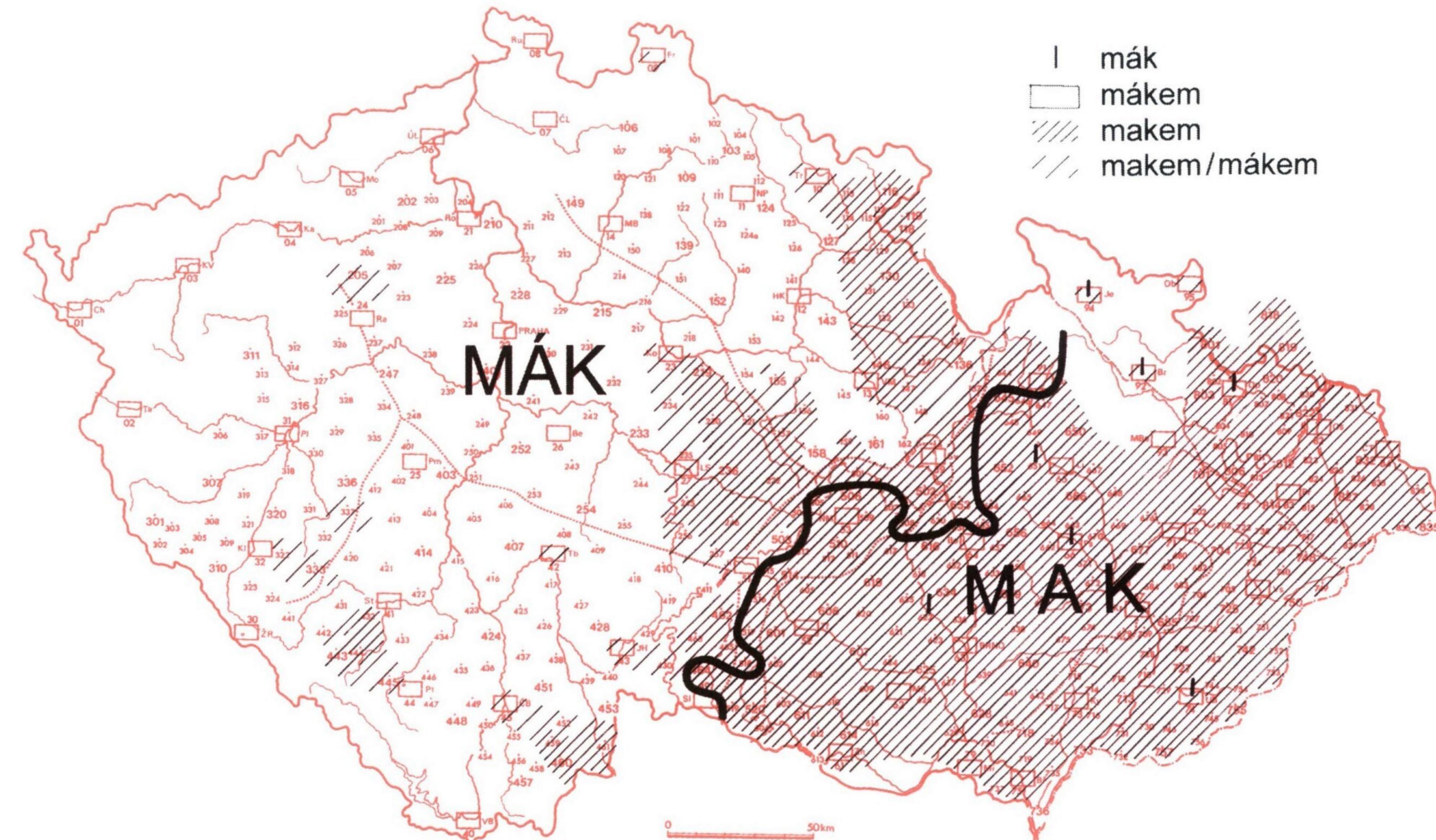
česká nářečí

293

a) SHOŘÍ
b) NA SHLEDANOU
asimilace

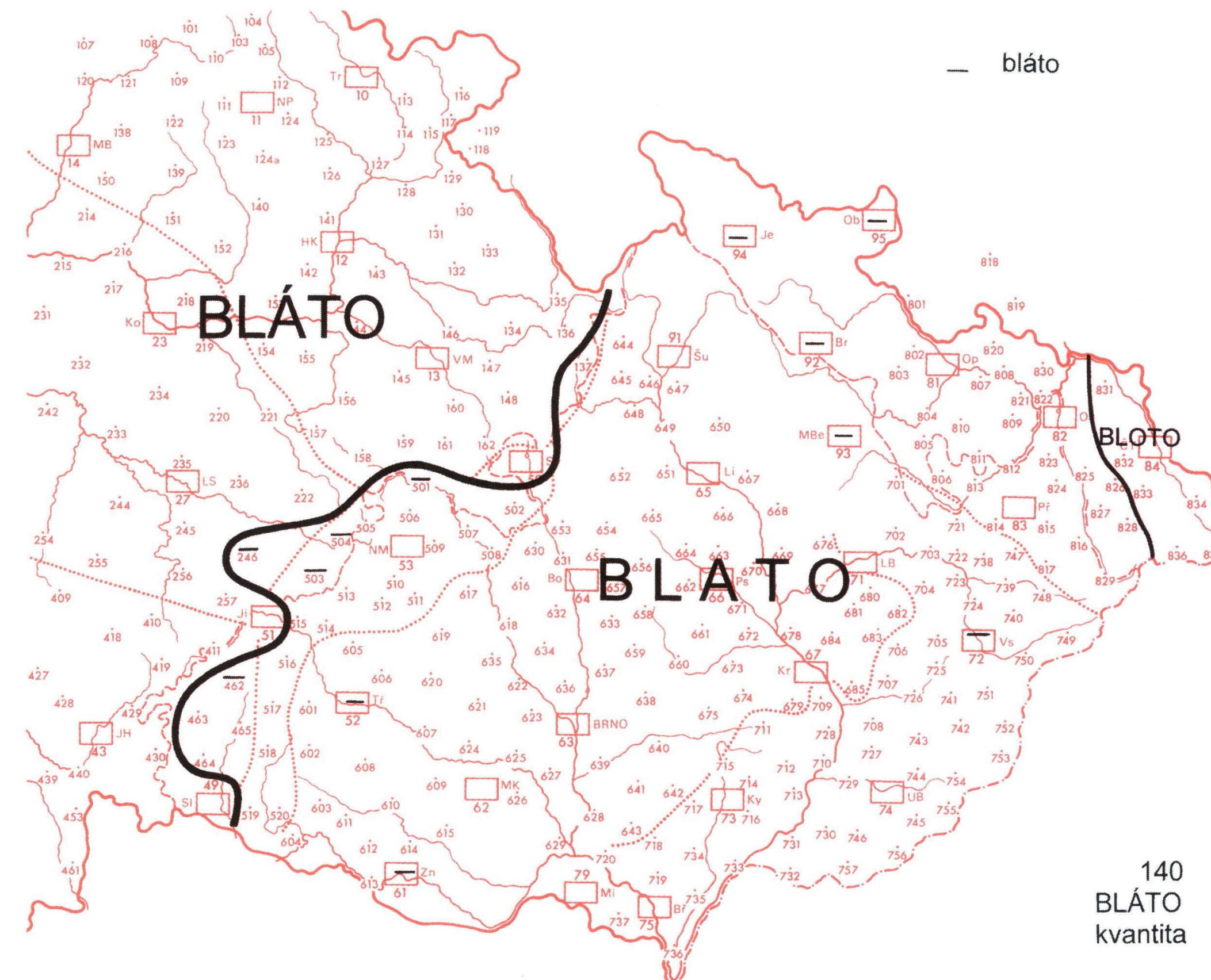
česká nářečí

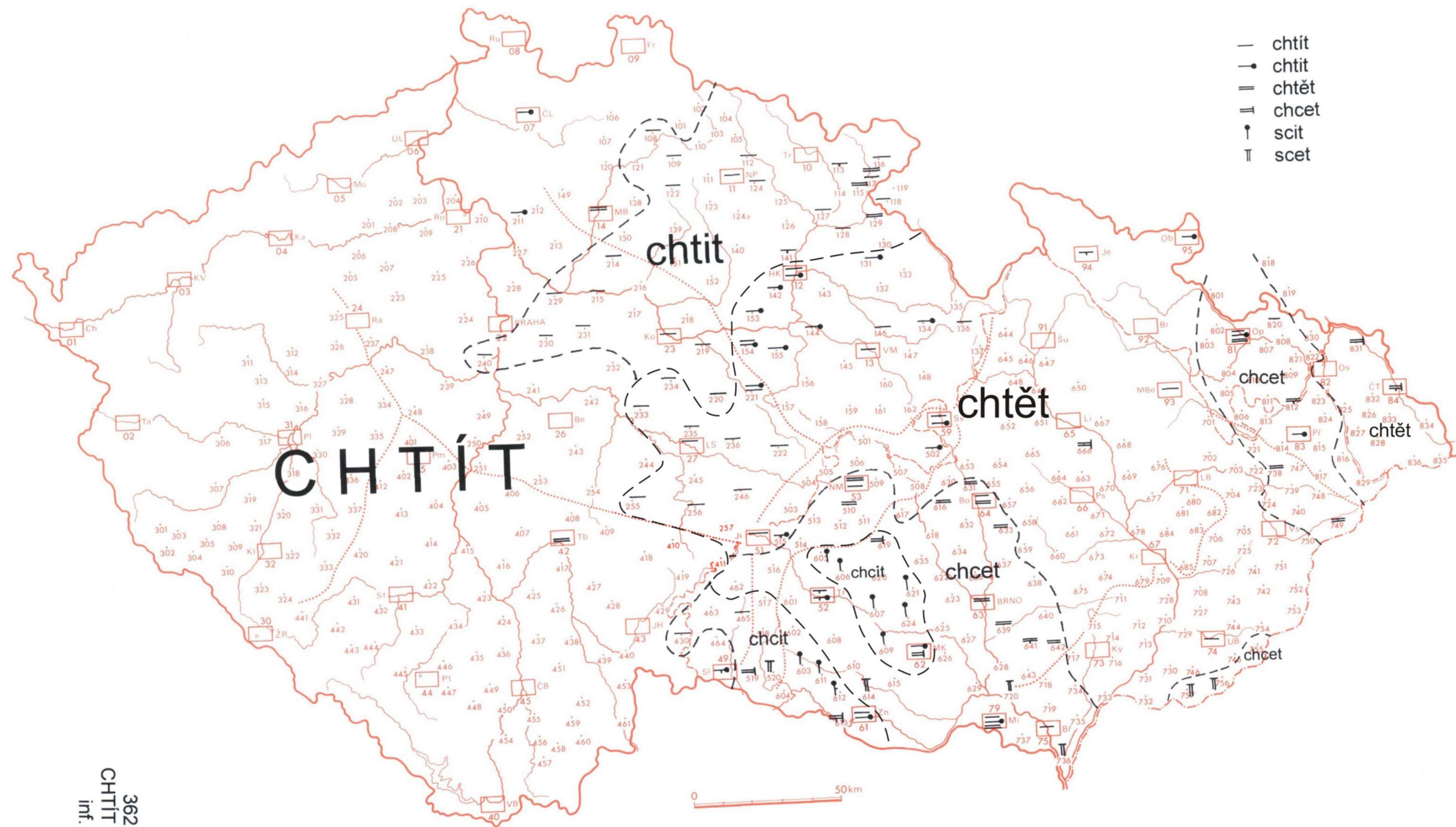
130

- a) MÁK
b) MÁKEM
kvantita

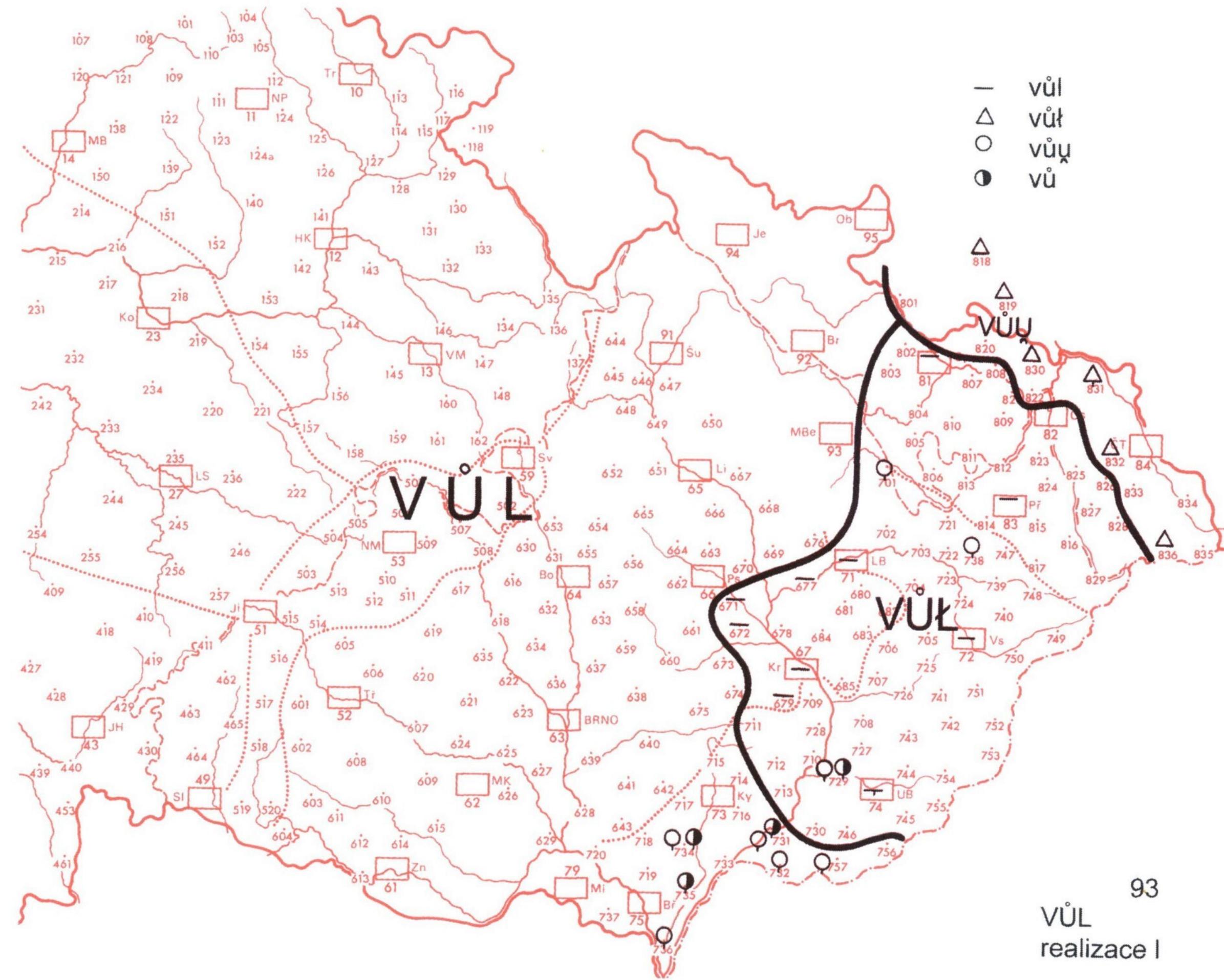
česká nářečí

česká nářečí

česká nářečí

česká nářečí

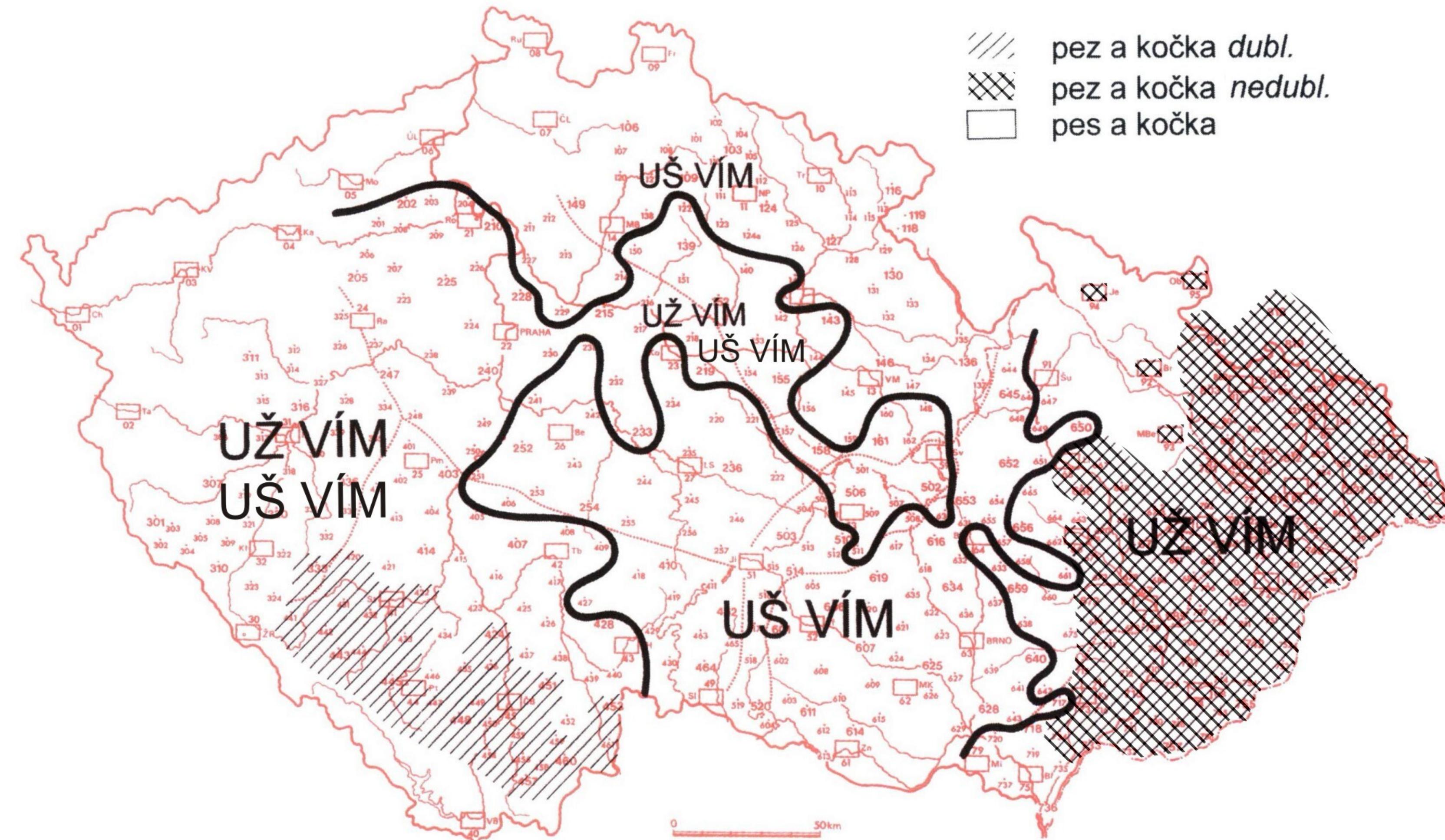
258a
OKNO
protetické v

česká nářečí

286
S VODOU
asimilace

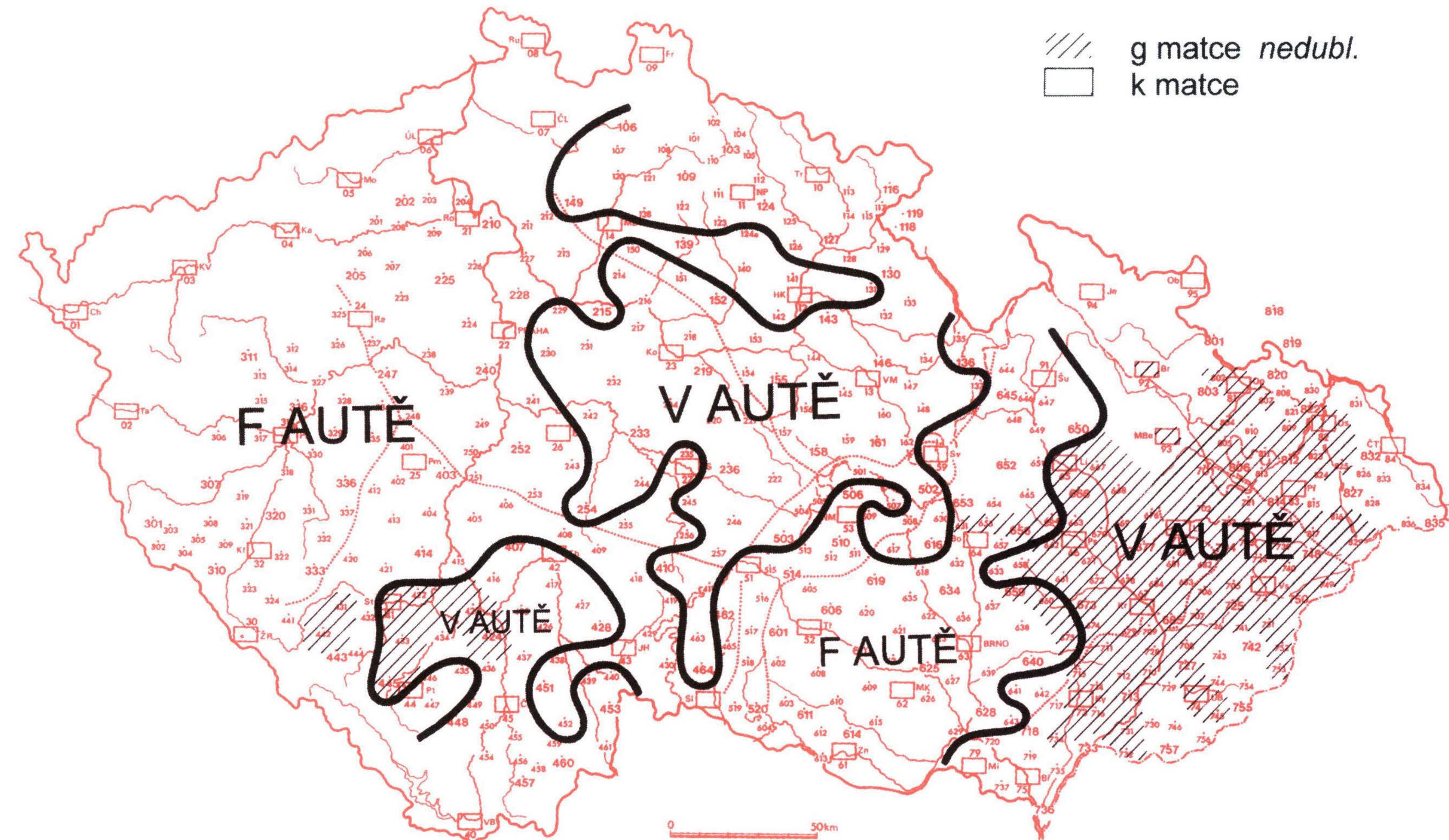
česká nářečí

291

- a) UŽ VÍM
- b) PES A KOČKA
asimilace

česká nářečí

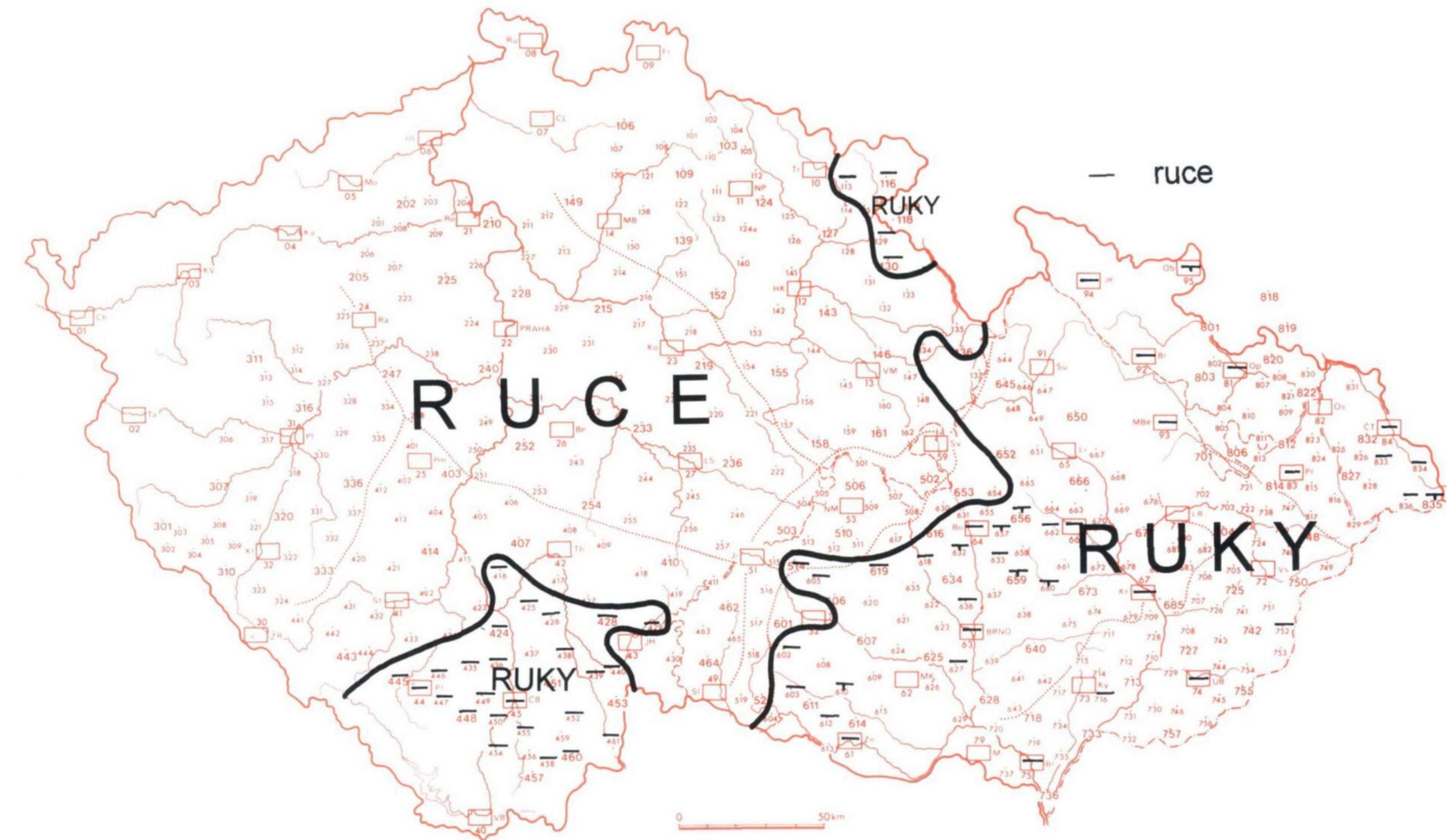
288

- a) V AUTĚ
b) K MATCE
asimilace

česká nářečí

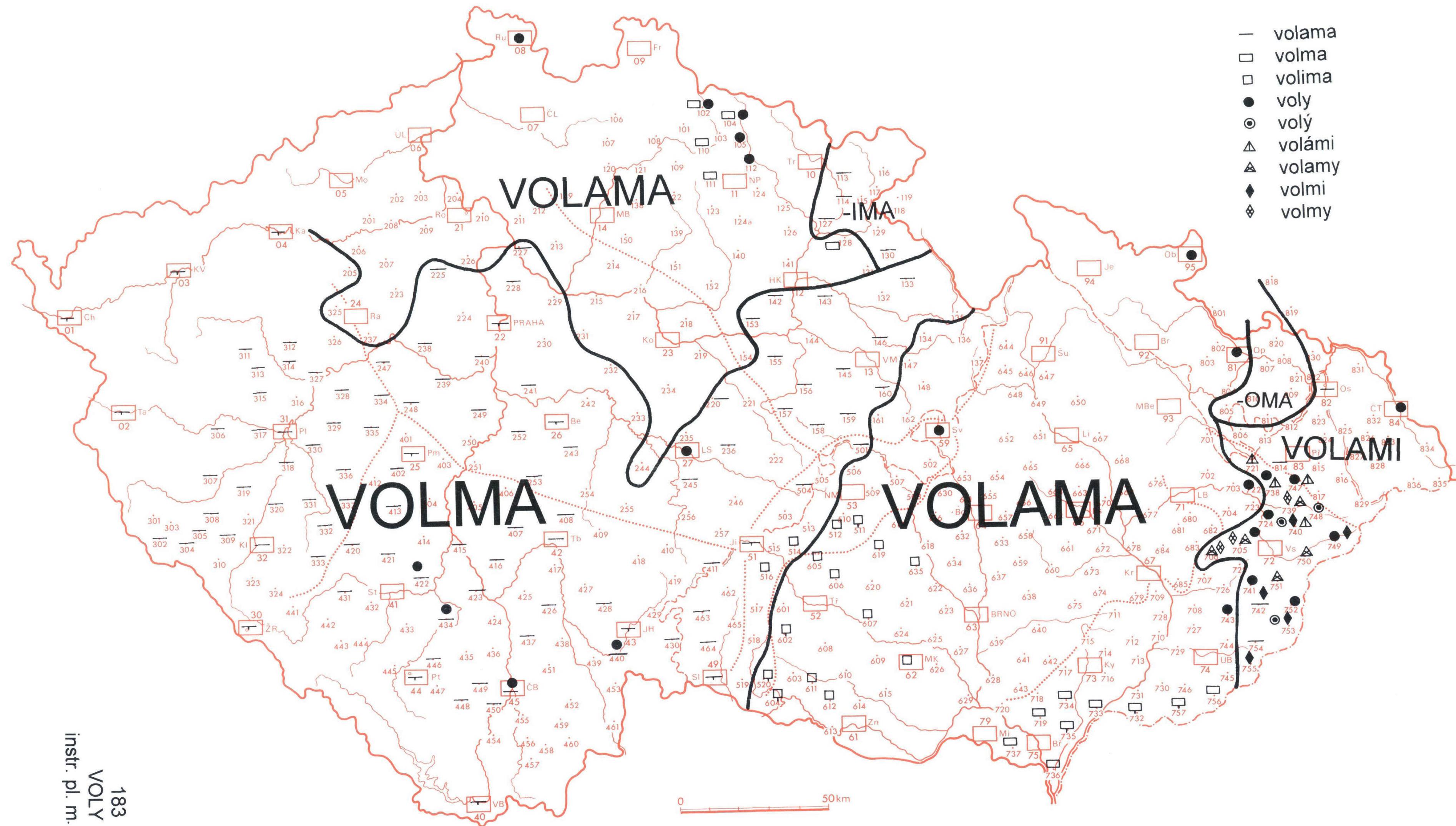
	„hands“	Ins. pl.	Npl.m.a.	Asg ona	3pl.	jedl	AuxP1sg	be.1sg	be.2sg
česká	ruce	ma	dobrí	jí	í, ej(i)	jed	null (zájmeno)	sem, som	si, seš
středomoravská	ruki	ma	dobří	ju, jo	í, ijou	jedl	overt	sem, su	si, seš
východomoravská	rukы, ruki	y/i, ma, mi	dobří	ju	á, íja, ijou	jedl	overt	sem, su, som...	si
moravskoslezská	rukы	ma, mi	dobří	ju...	á, u, um	jed	overt	sem, su, sem je...	si, ty si je

česká nářečí

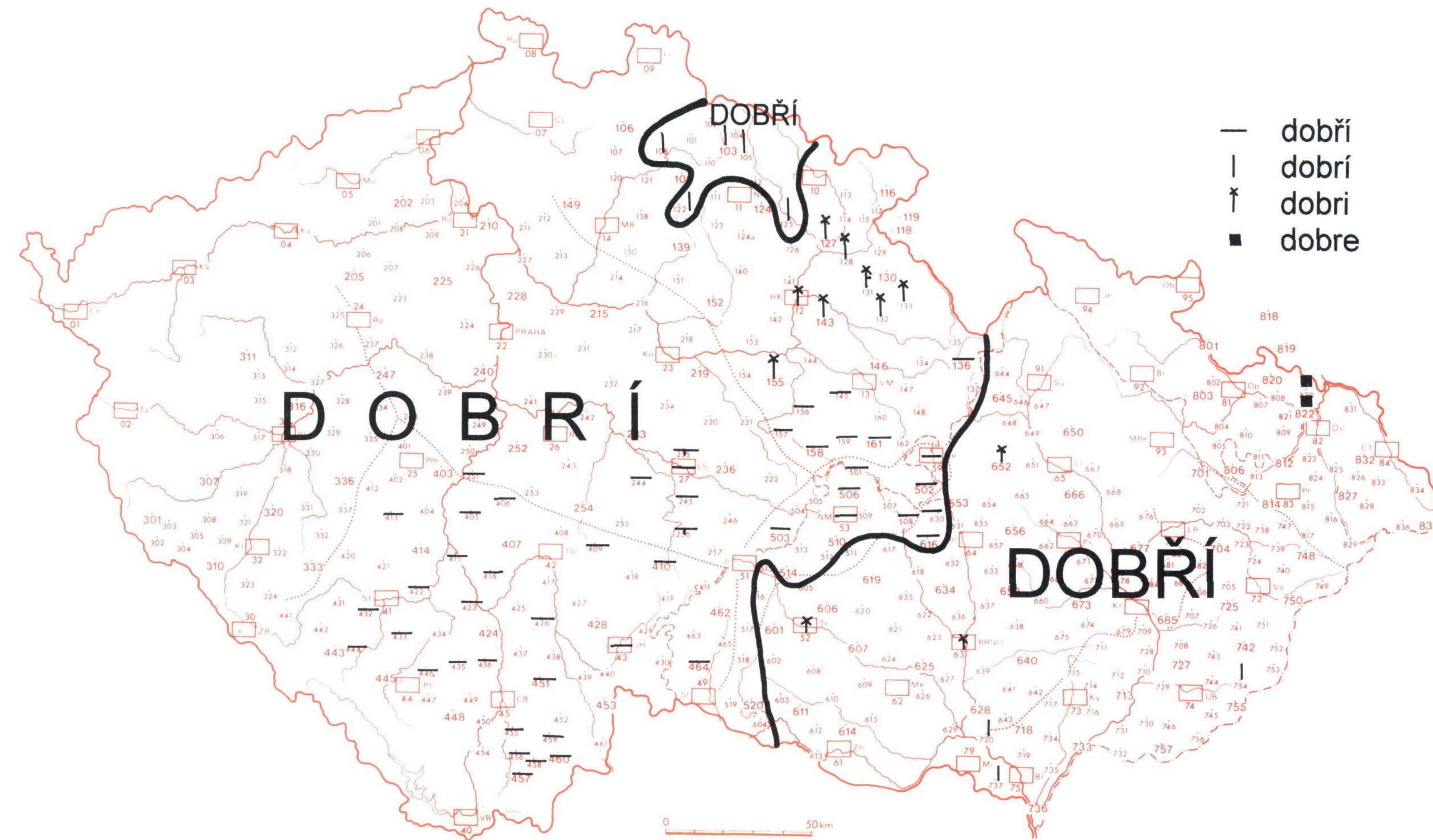

118
RUCE
nom. pl. f.

česká nářečí

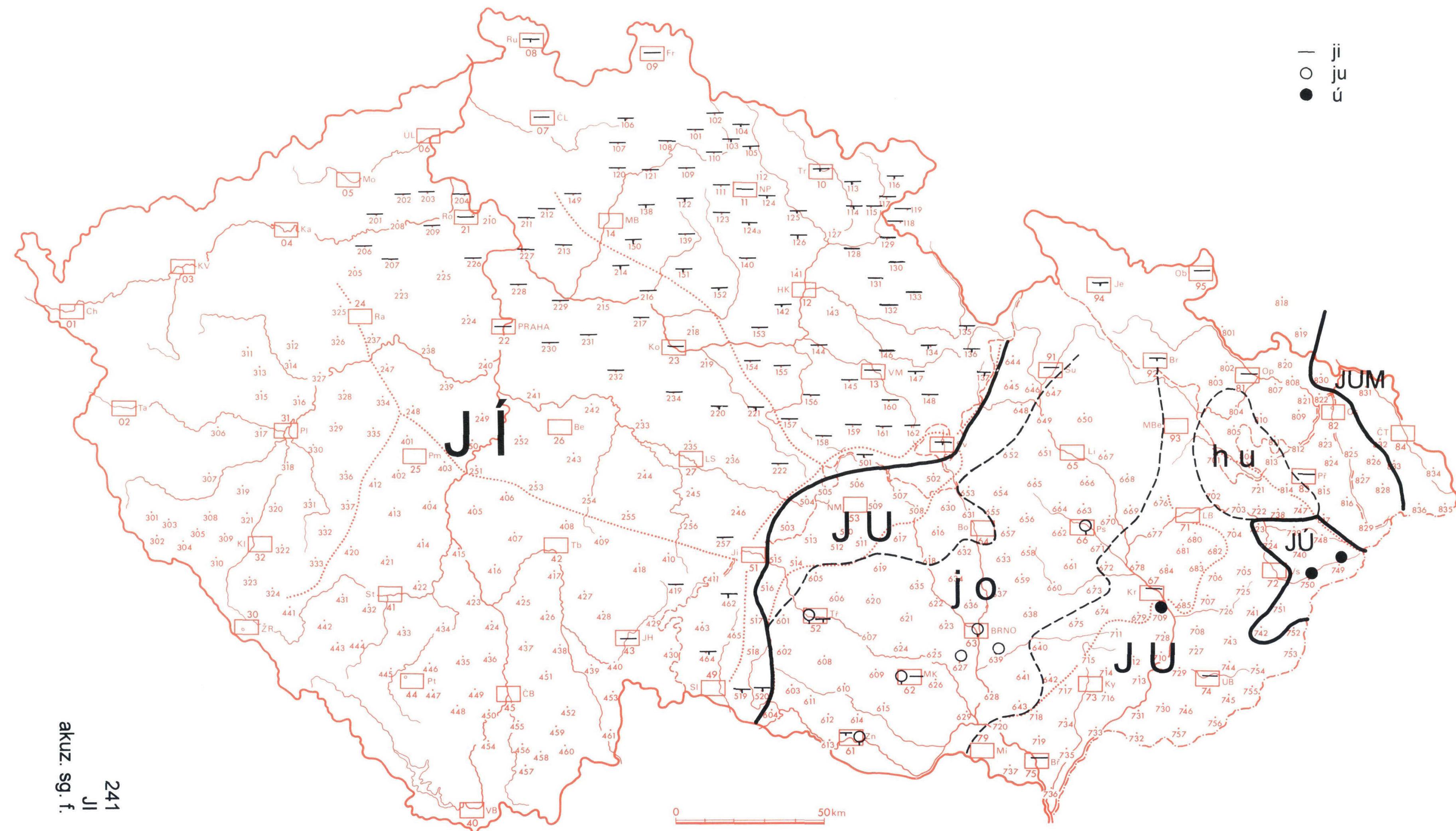

česká nářečí

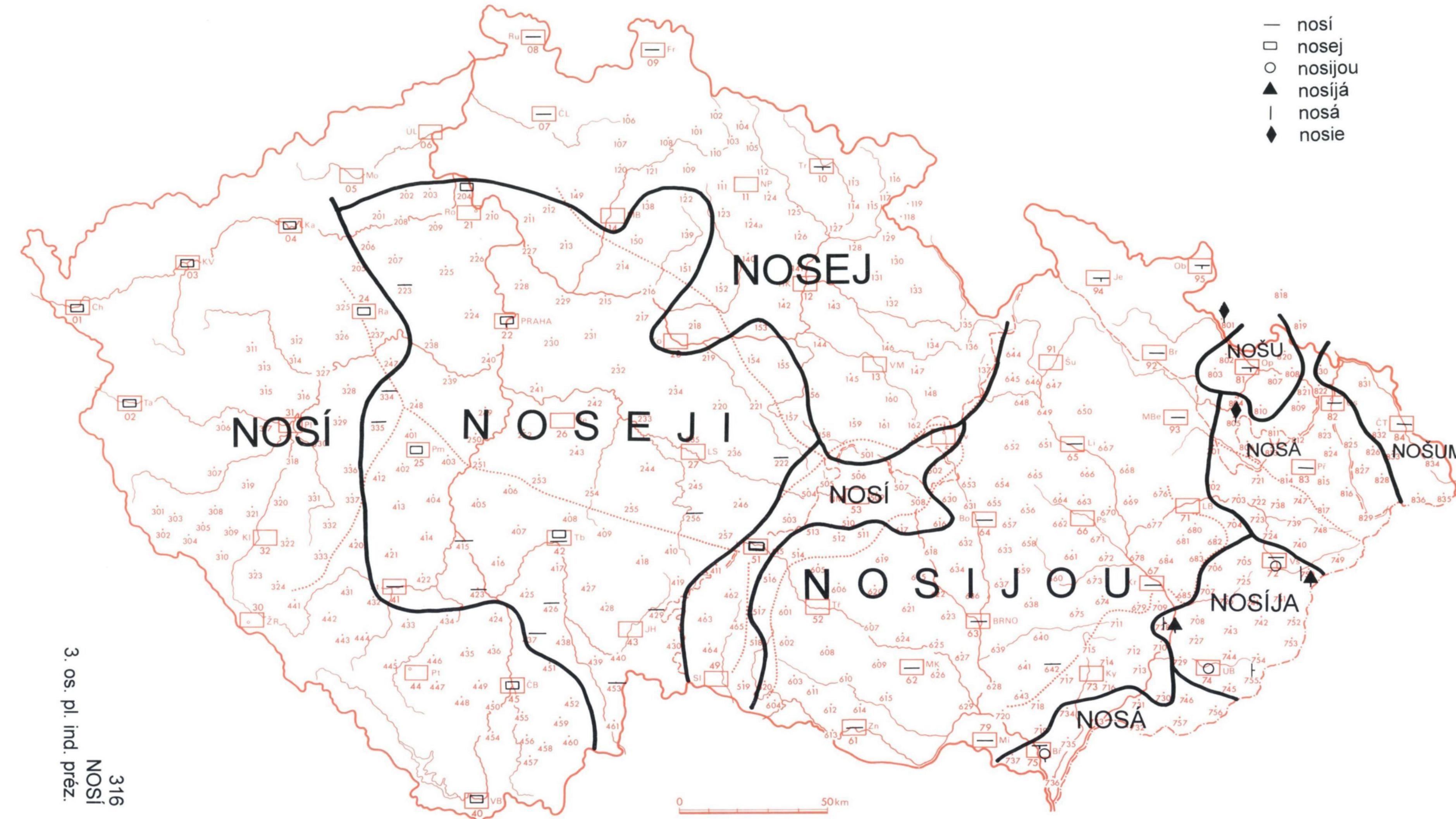

206
DOBŘÍ
nom. pl. m. živ.

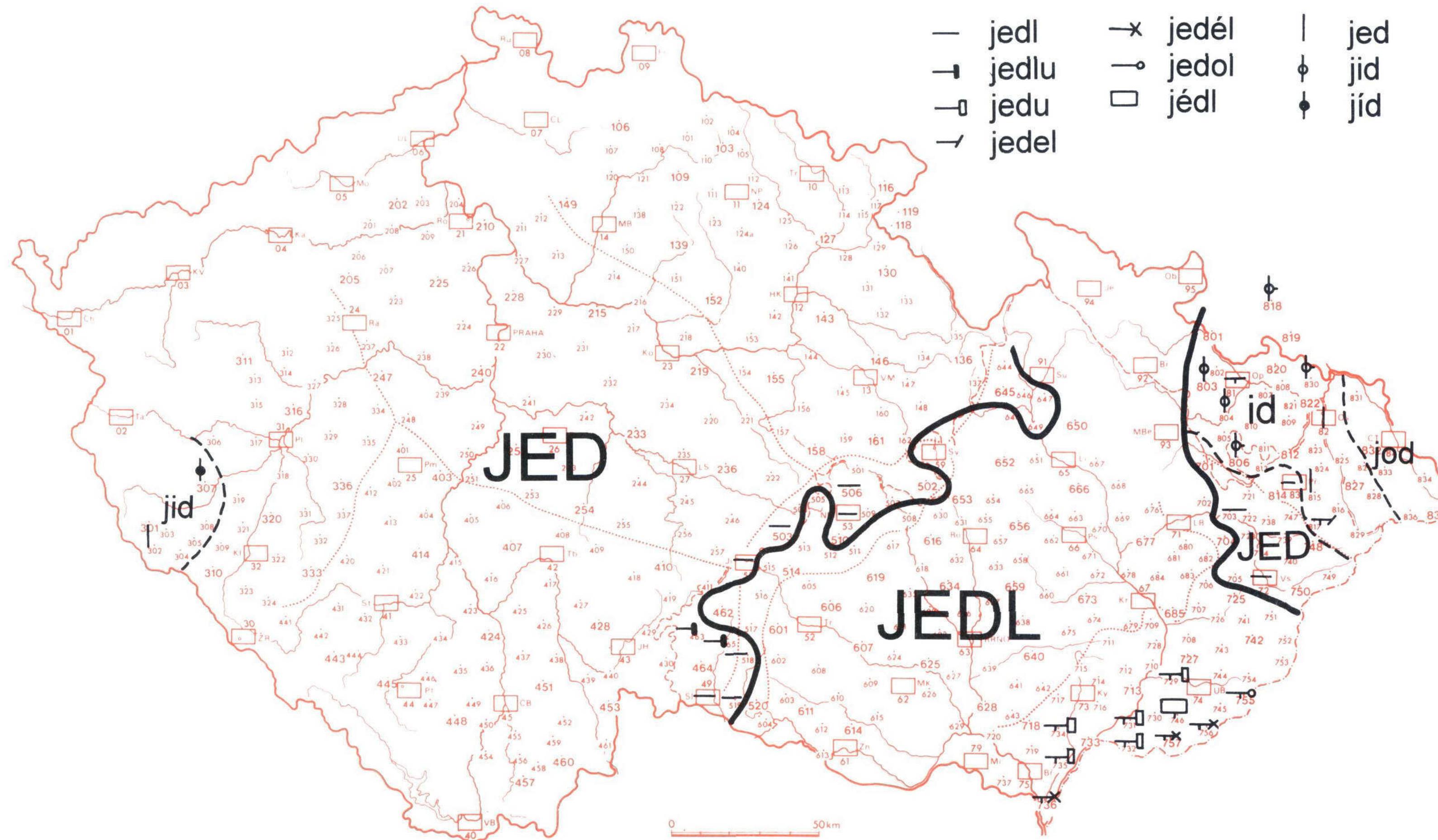
česká nářečí

česká nářečí

česká nářečí

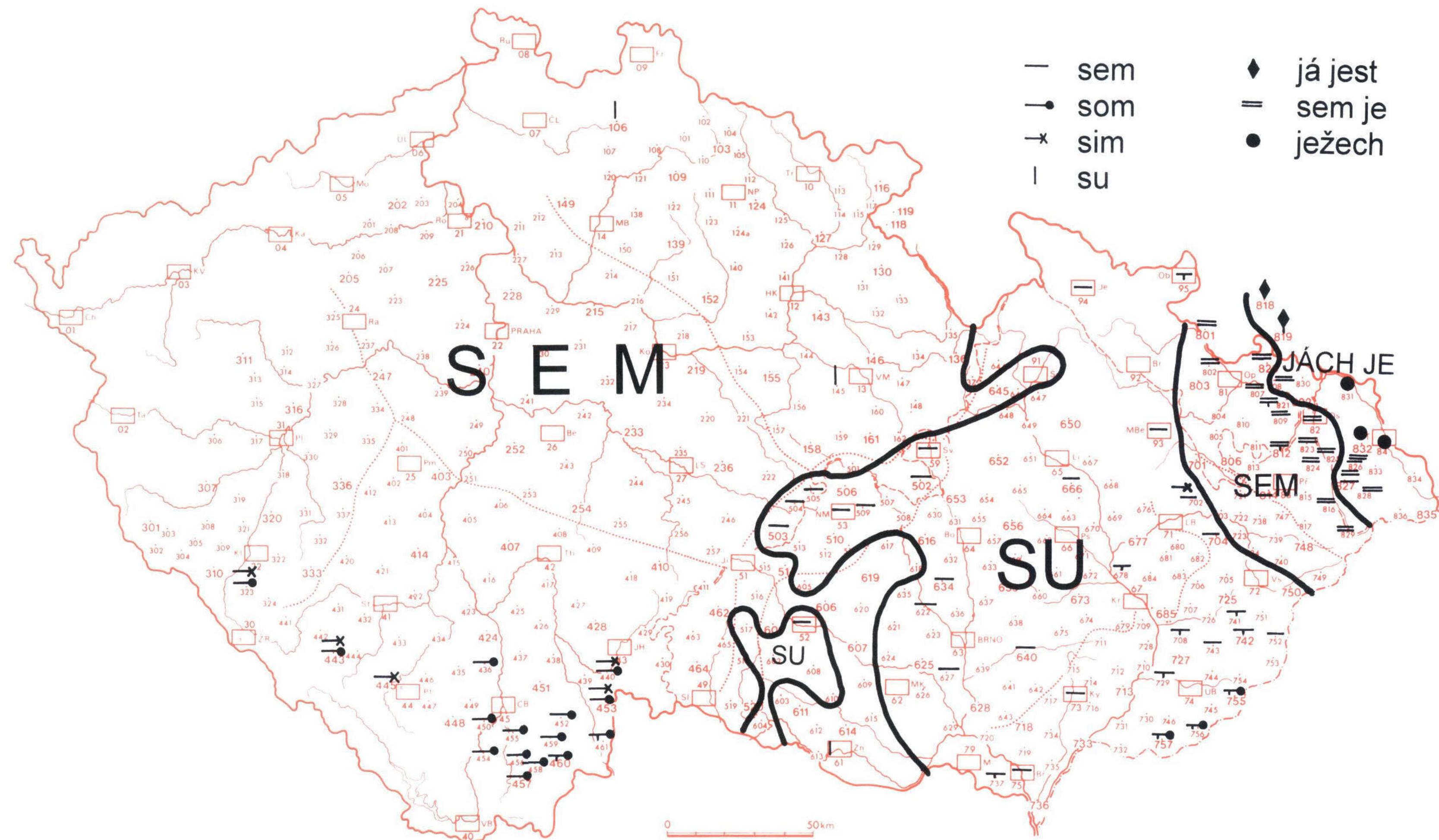

385
JEDL
příč. min. sg. m.

česká nářečí

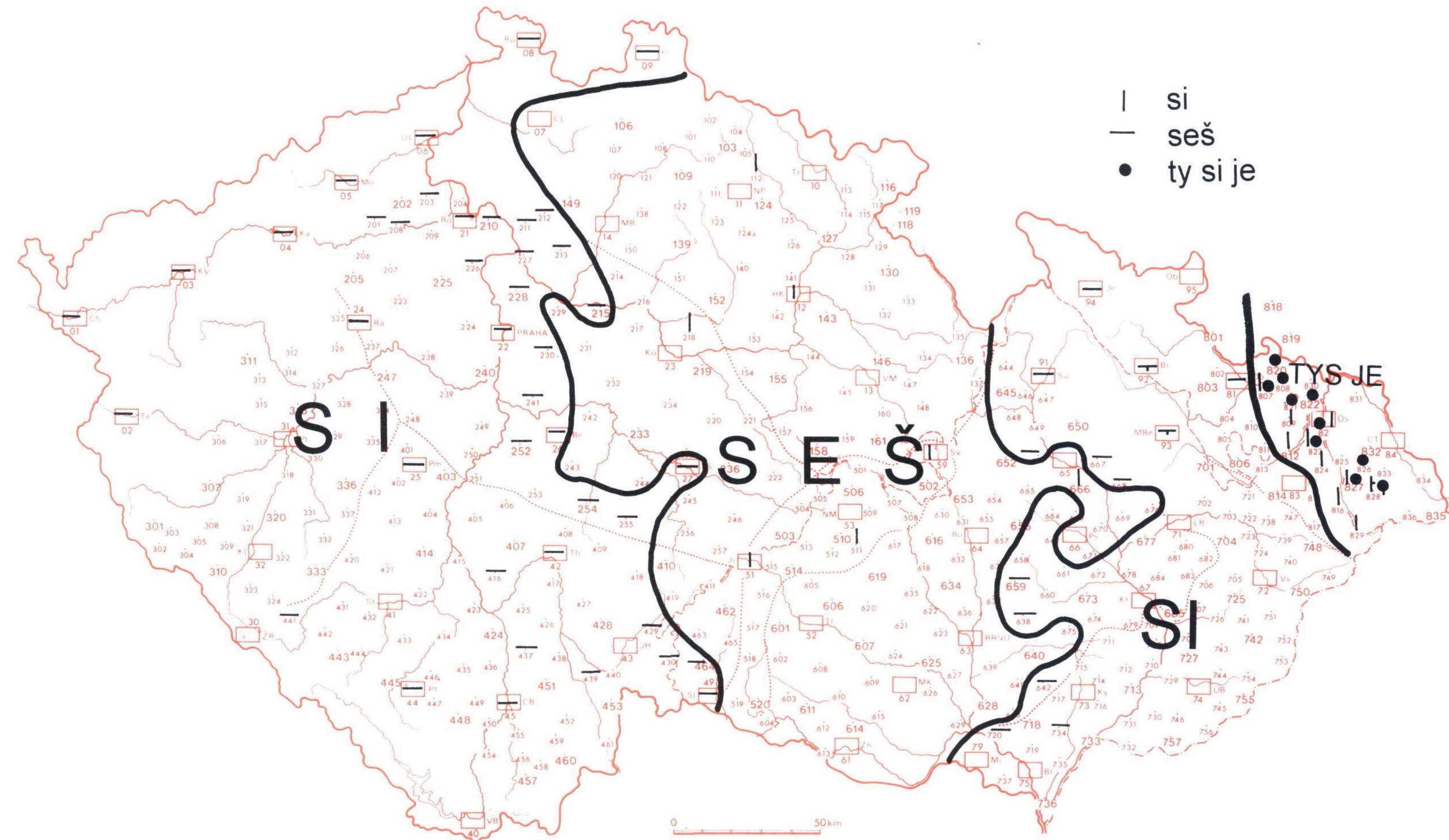

česká nářečí

425
JSEM
1. os. sg. ind. prez.

česká nářečí

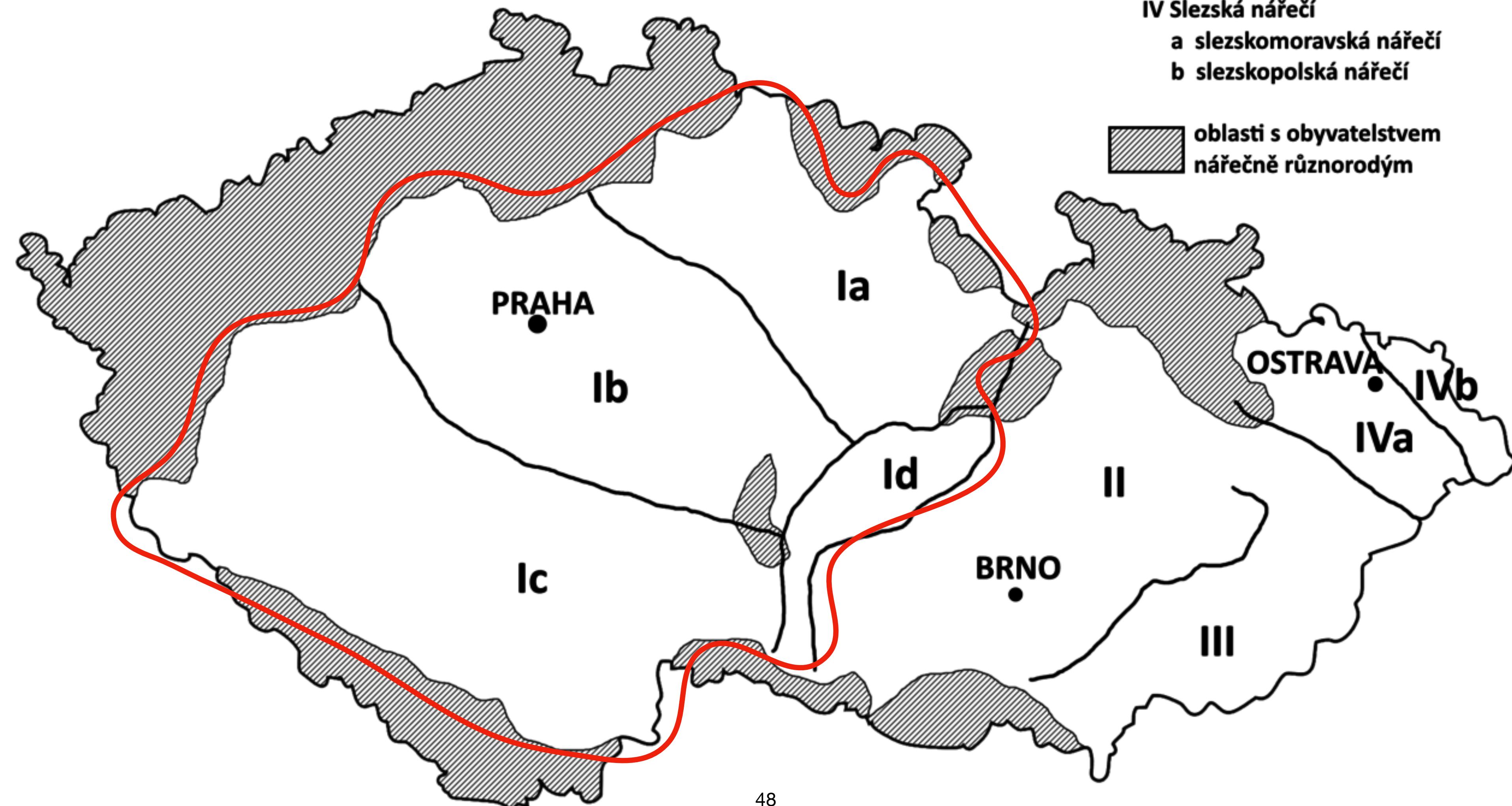
426
JSI

2. os. sg. ind. prez.

česká nářeční skupina

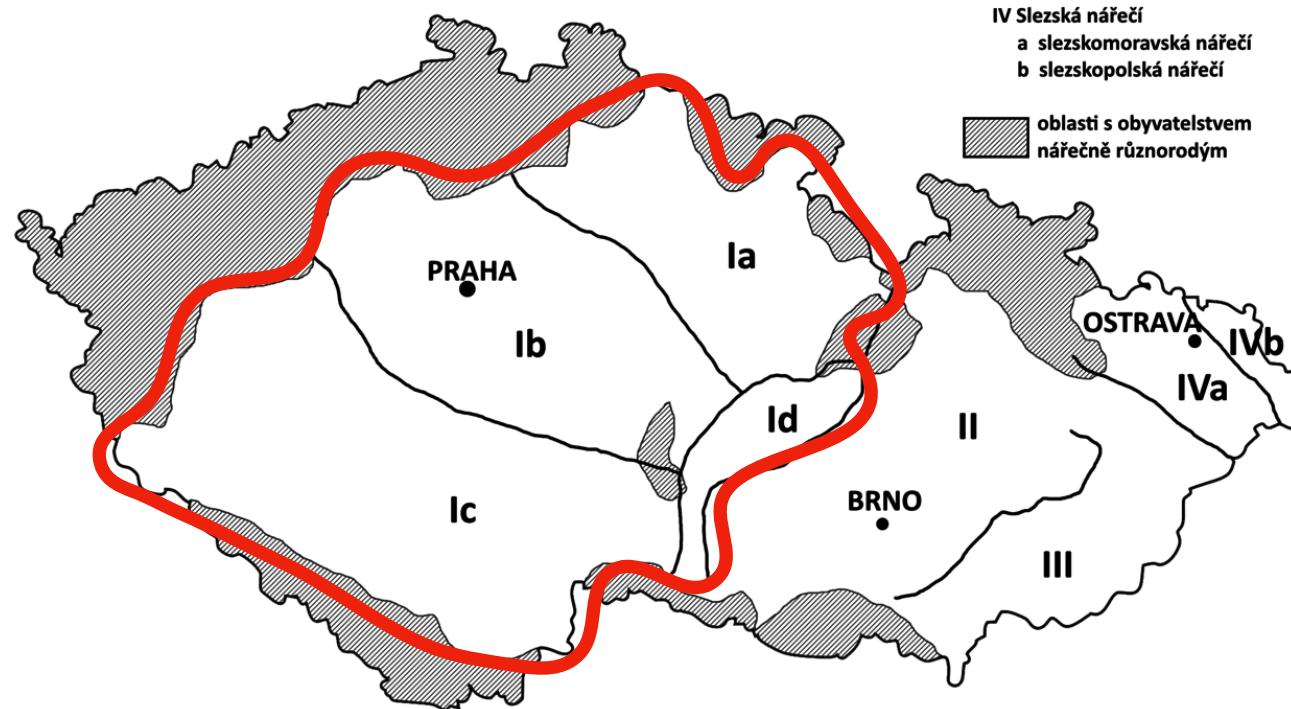
NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

- I Česká nářečí v užším smyslu
 - a severovýchodočeská nářečí
 - b středočeská nářečí
 - c jihozápad česká nářečí
 - d českomoravská nářečí
- II Středomoravská nářečí
- III Východomoravská nářečí
- IV Slezská nářečí
 - a slezskomoravská nářečí
 - b slezskopolská nářečí

česká nářeční skupina

podskupiny

Ia severovýchodočeská

- í > ej po sykavkách: *cejtit*, *vozejk*, *sejtko*
- bilabiální w: *nowá*, *prawda*, *krew*
- tvrdé ĺ: *uhát*, „*lhát*“
- zánik jotace: *pet*, „*pět*“

Ib středočeská

- í > ej po sykavkách: *cejtit*, *vozejk*, *sejtko*
- *bratrovej sešit*, *sestřinou knihu*

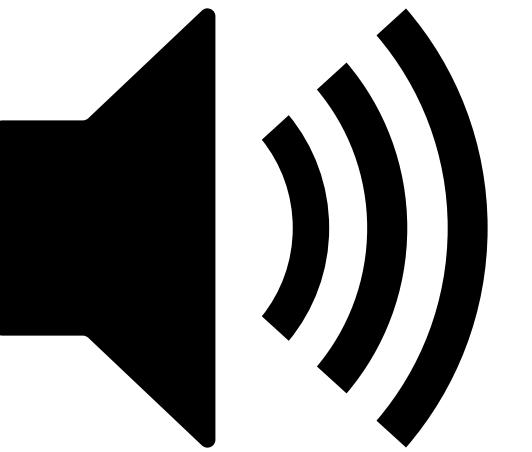
Ic jihozápad česká

- *sestřino auto_N*, *kamarád_M*, *kamarádk_F*
- *kucí*, *sedlácí*

Id českomoravská

česká nářeční skupina

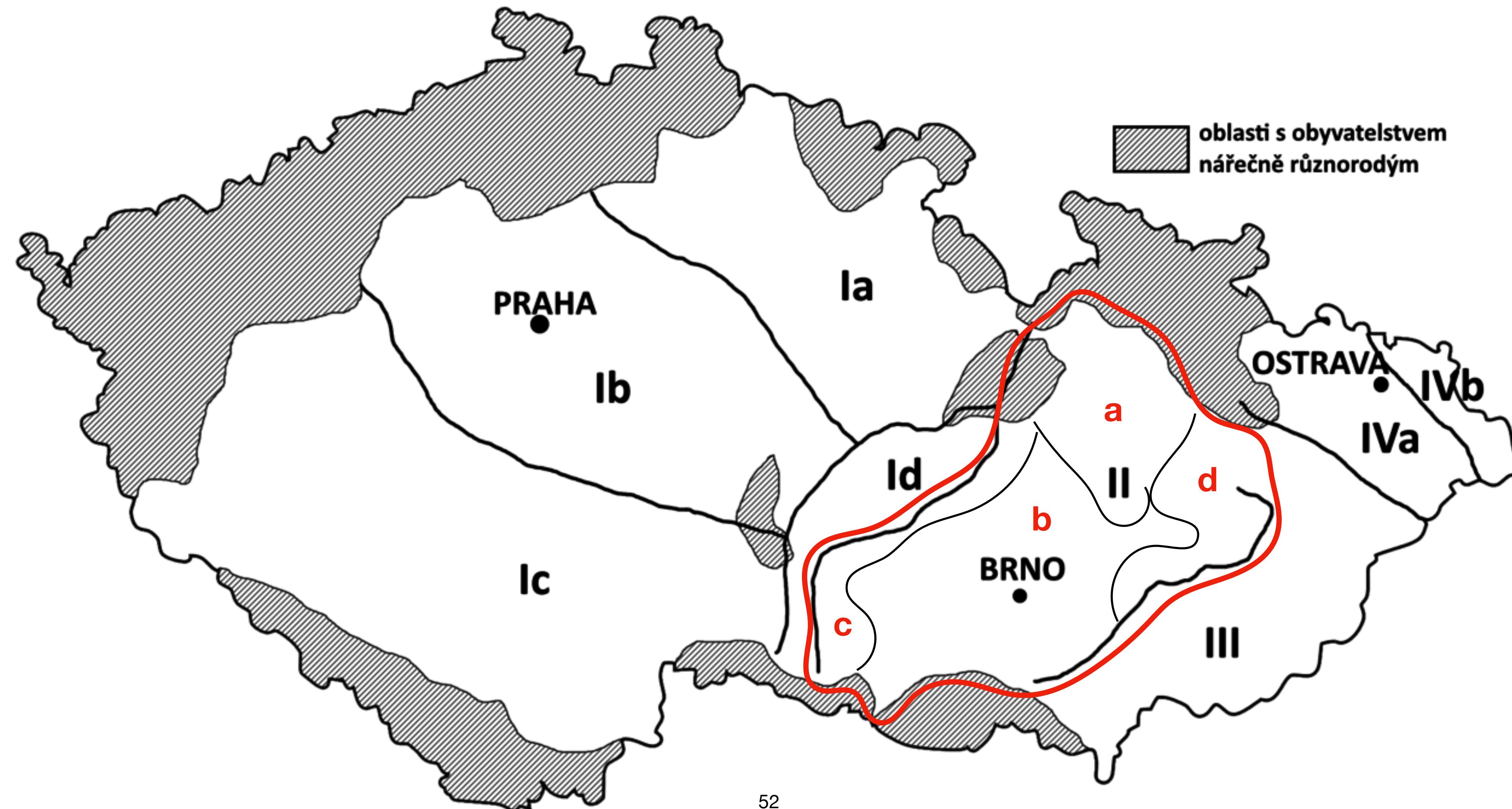
ukázka - severovýchodočeská podskupina

středomoravská
nářeční skupina

NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

IIa centrální podskupina
IIb jižní podskupina
IIc západní podskupina
IId východní podskupina

středomoravská nářeční skupina

podskupiny

IIa centrální

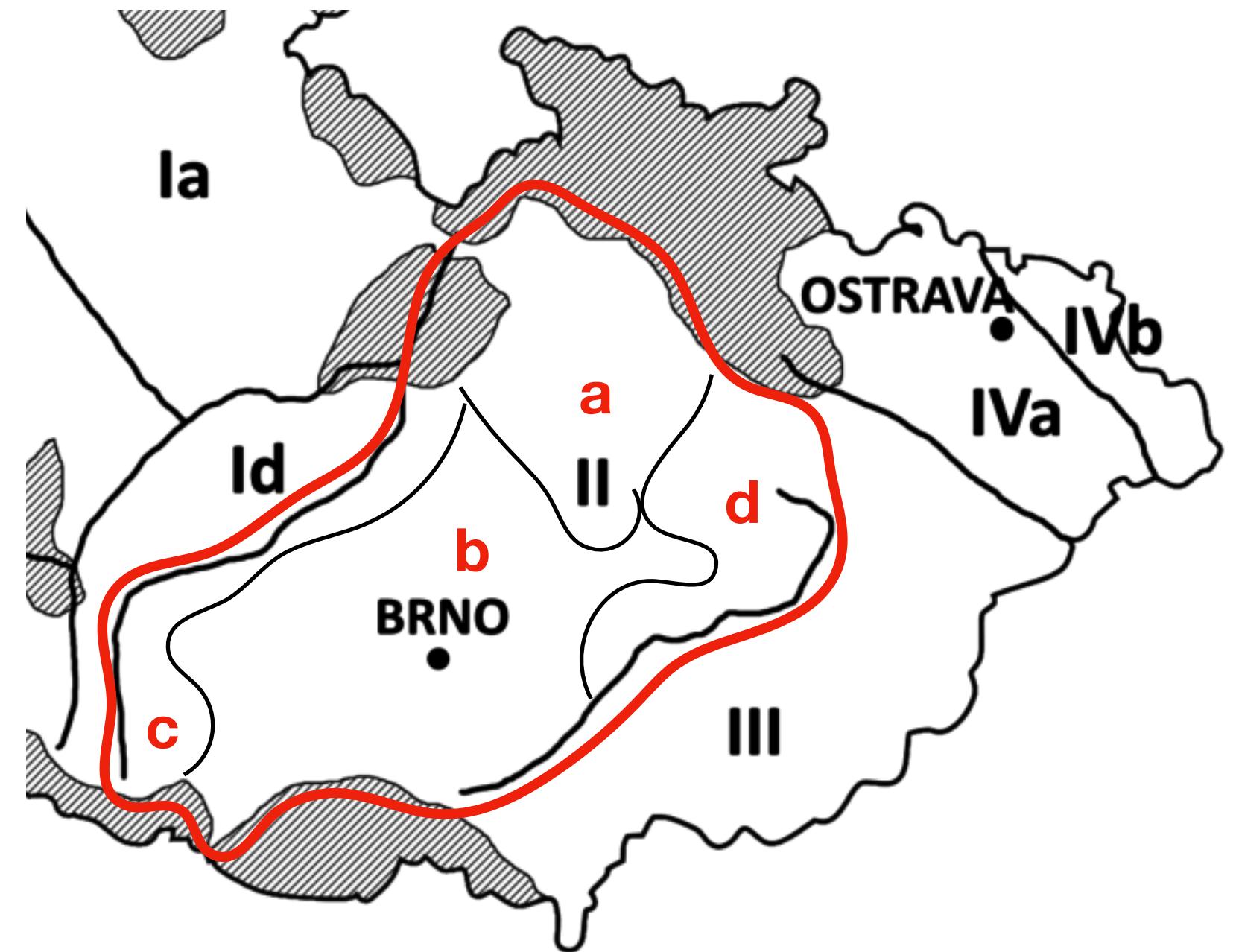
- $y > \epsilon$: *ryby* > *rεbe*
- $u > \varnothing$: *budu* > *bodo*

IIb jižní

- $y > e$: *ryby* > *rebe*
- $u > o$: *budu* > *bodo*
- zachování neznělých souhlásek typu *uš mám, s Aničkou, tak jinde*

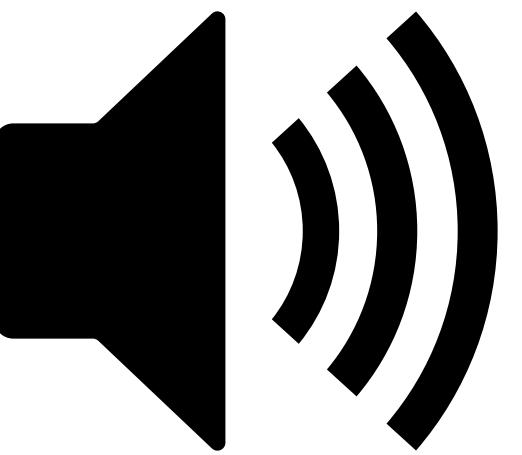
IIc západní

IIId východní

středomoravská nářeční skupina

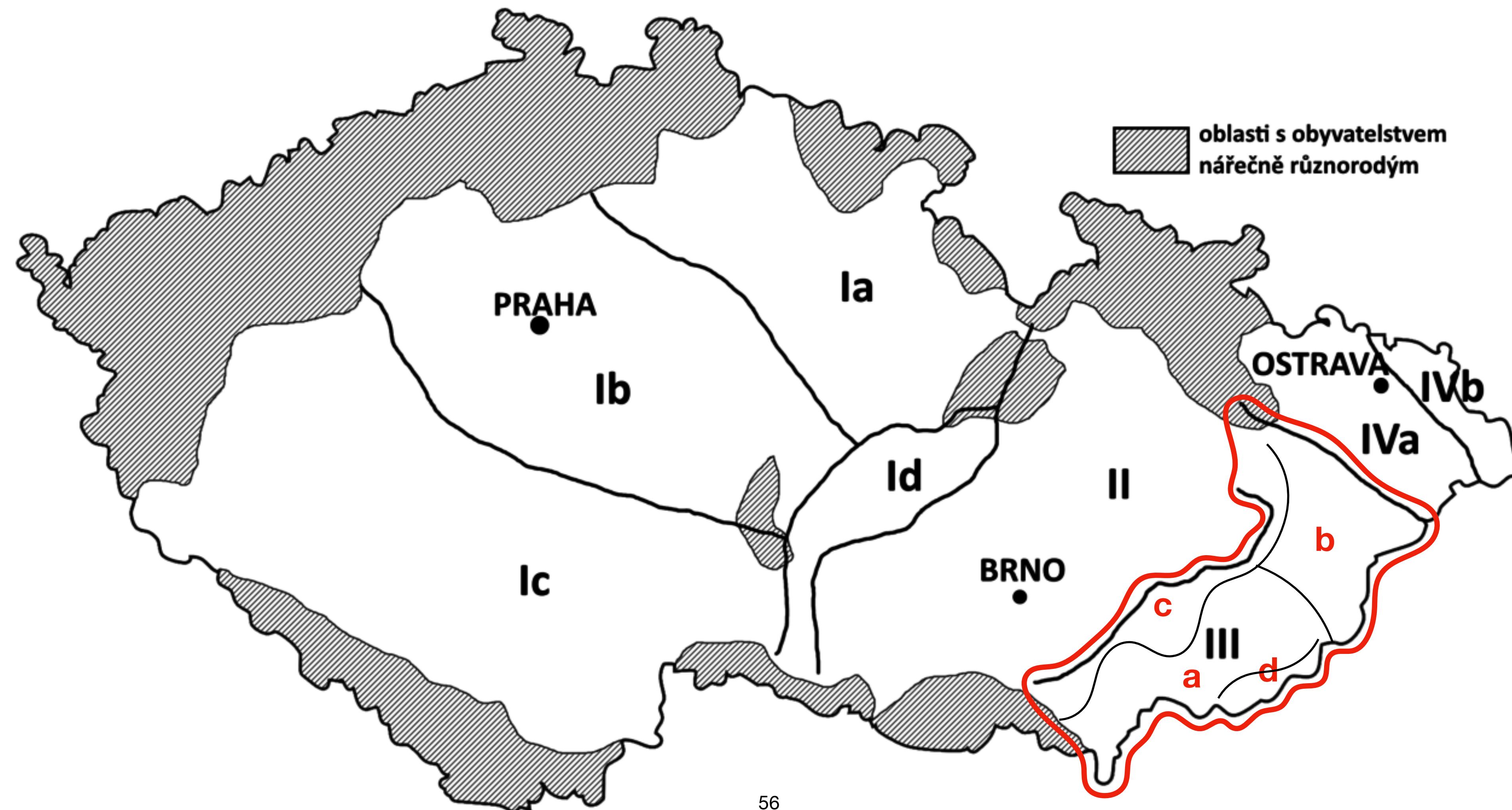
ukázka - centrální podskupina

východomoravská
nářeční skupina

NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

IIIa jižní podskupina
IIIb severní podskupina
IIIc západní podskupina
IIId východní podskupina

východomoravská nářeční skupina

podskupiny

IIIa jižní (slovácká)

- tvrdé ť [u]: bíué
- zůstává původní ť: žťtý
- zachována délka slabičných likvid: žťtek, vřšek

IIIb severní (valašská)

- zachována opozice i-y, í-y
- zachována palatalizace b, p, m, v: hříb'a, m'esič, v'ím

IIIc západní

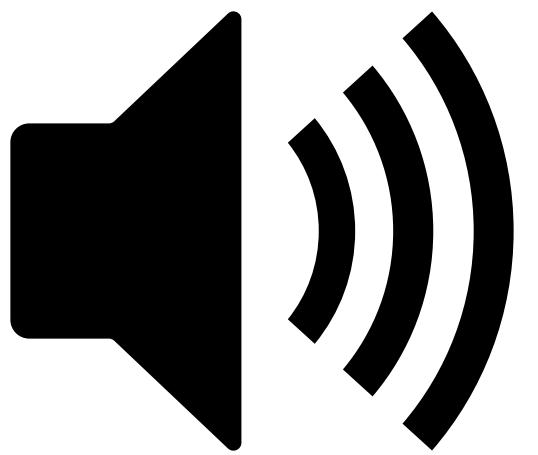
- mě [mje]
- pozdní diftongizace v ej a ou: tvrdej i košejk, mouka i rouža

IIId východní (kopaničářské d.)

- absence ř: tri
- zachováno dz: cudzí
- ztráta jotace i po labiálách: bežat'
- diftongy ie, uo: viem, kuoň

východomoravská nářeční skupina

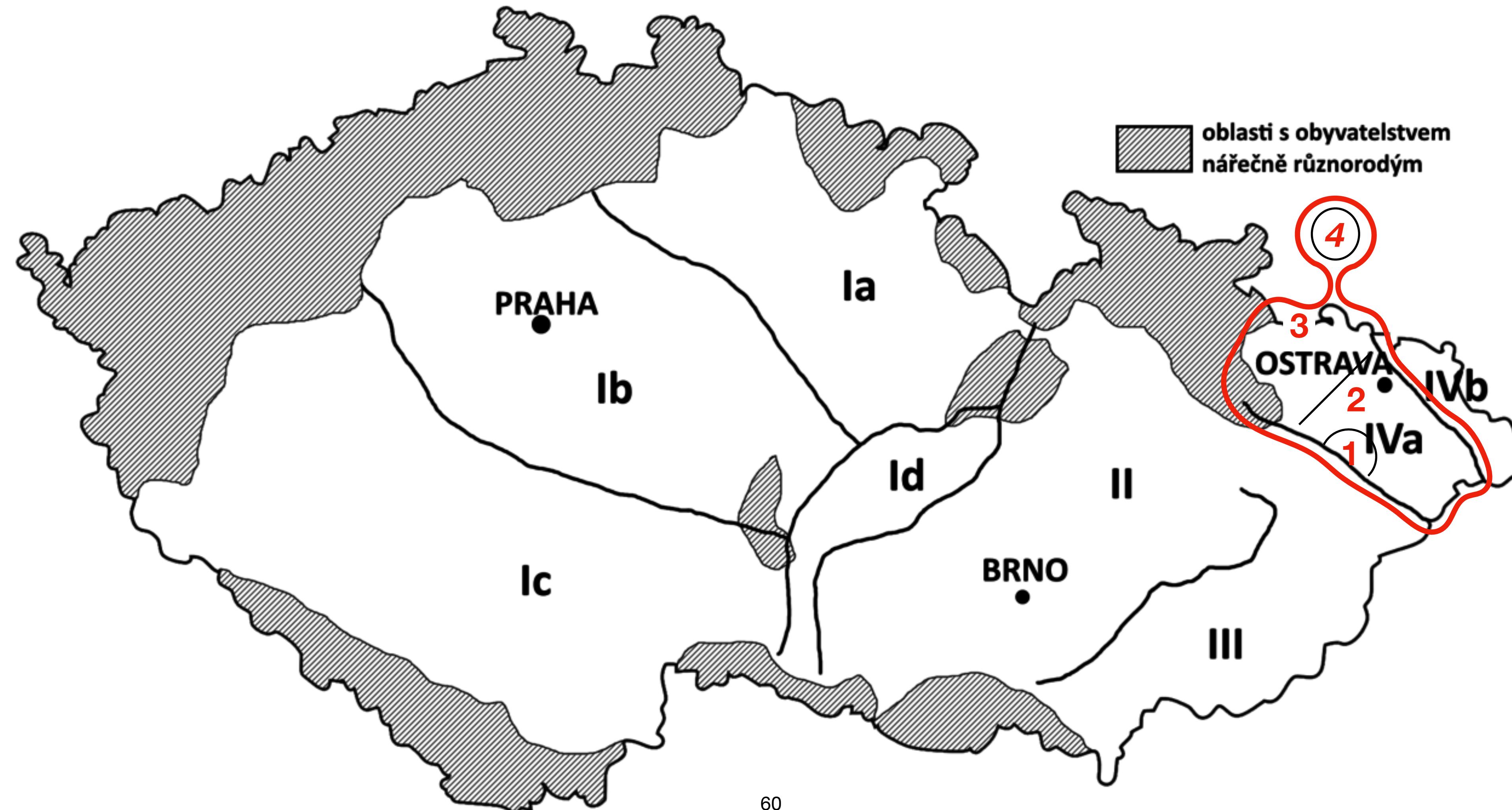
ukázka - valašská podskupina

moravskoslezská nářeční skupina

NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

IVa1 jižní podskupina
IVa2 východní podskupina
IVa3 západní podskupina
IVa4 baborowské nářečí

IVa moravskoslezská nářeční skupina

podskupiny

IVa1 jižní (frenštátská)

- buděťe „budete“

IVa2 východní (ostravská)

- budz'ec'e „budete“

IVa3 západní (opavská)

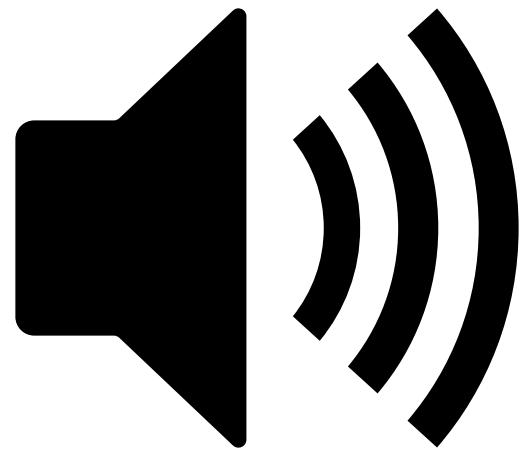
- budžeče „budete“
- y po č, š, ž, ř: křyž

IVa4 (†)baborowské nářečí

- splynutí ř s š/ž: talejš „talíř“
- á > ou: kabout „kabát“, roud „rád“

IVa moravskoslezská nářeční skupina

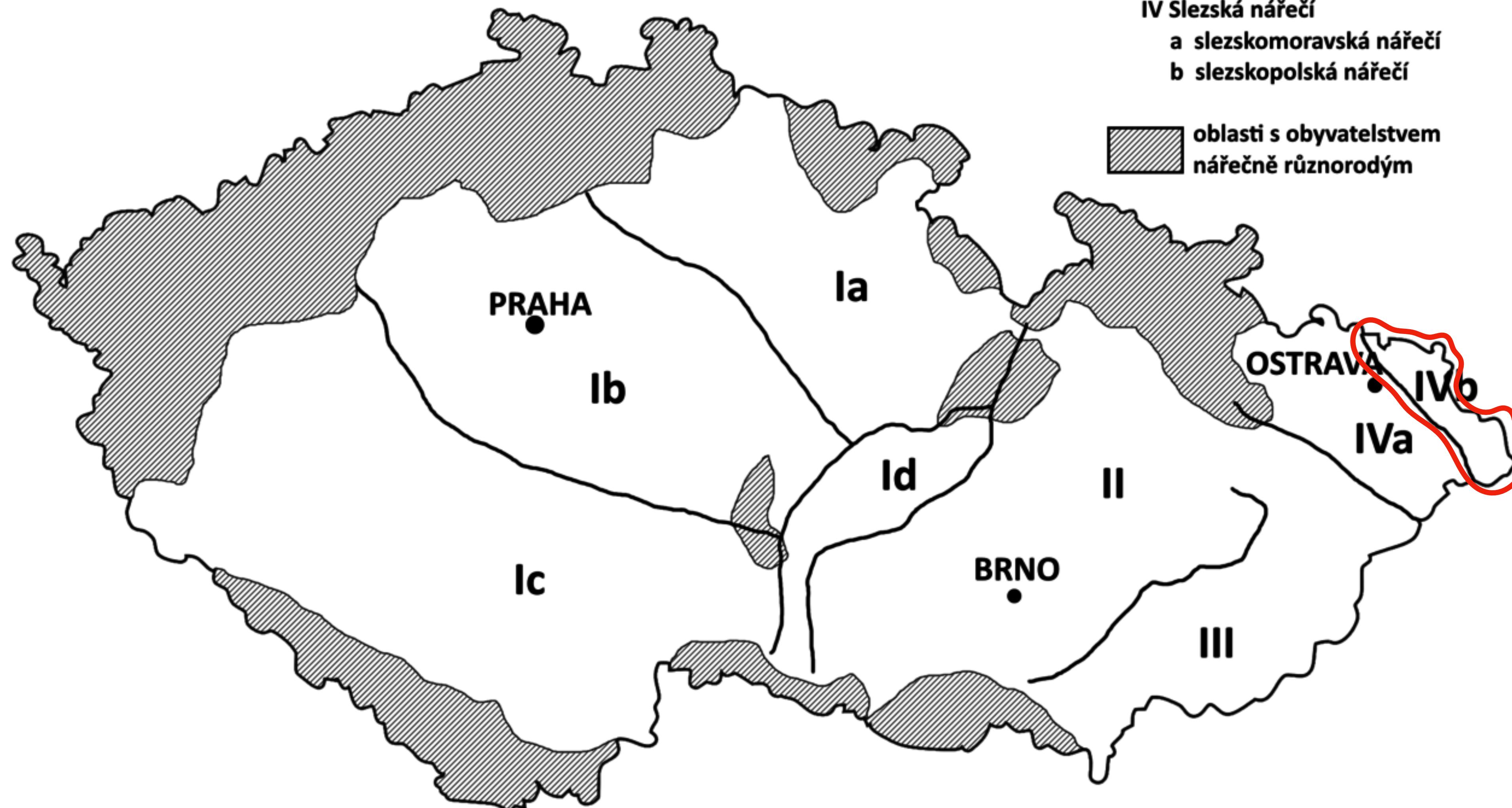
ukázka - ostravská podskupina

slezskopolská nářeční skupina

NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

- I Česká nářečí v užším smyslu
a severovýchodočeská nářečí
b středočeská nářečí
c jihozápad česká nářečí
d českomoravská nářečí
- II Středomoravská nářečí
- III Východomoravská nářečí
- IV Slezská nářečí
a slezskomoravská nářečí
b slezskopolská nářečí

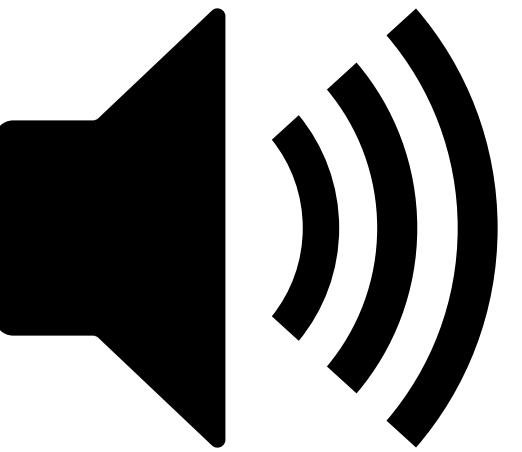
IVb slezskopolská nářeční skupina

charakteristika

- společné jevy s moravskoslezskými nářečími
- *budz'ec'e*
- plus polské vlivy:
 - zachováno g: *głupy, nogą*
 - jiný vývoj skupin s likvidami: *bruzda* „brázda“, *vrota* „vrata, *błoto*“ „bláto“
 - relikty nosovek: *piňundze, m'ynso* „maso“
 - silně rozvinutá korelace měkkosti

IVb slezskopolská nářeční skupina

ukázka

příště

- **cvičení**
 - TBD
- **výklad**
 - slovesa I